

INVĂȚĂTORUL

ORG. ASOC. INVĂȚĂTORILOR ROM. DIN ARDEAL, CRIȘANA ȘI MARAMUREȘ
REVISTĂ PEDAGOGICĂ, SOCIALĂ ȘI CULTURALĂ.

Aplicarea Testelor în școală.

Cercetarea științifică a individualității școlarilor este o problemă care la noi e privită încă sceptic sau pe latura utopiei, pe când în străinătate s'au găsit și perfecționat încă de la sfârșitul secolului trecut metodele necesare acestui mare pas din viața individului.

La noi școala a fost de cele mai multe ori considerată ca o pacoste pentru bugetul țării, deoarece s'a zis adesea că ea nu produce *imediat* foloase apreciable. Firește, în secolul exagerării materialismului și al politicianismului care a înlocuit *politica*, adevărata preocupare de binele societății, nu e de mirare să se găsească această concepție barbară, desgustătoare chiar.

Numaicât după întregirea neamului și înfăptuirea *extensivă* a idealului poporului nostru, trebuie să pășim neîntârziat la înfăptuirea *intensivă* a acestui ideal. Față de marele pierderi produse de războiul care a lăsat atâtea goluri și față de înmulțirea cerințelor diverse de energii, necesare în toate laturile de manifestare ale vieții naționale, *se impune să căutăm repede cele mai bune energii ca să le așezăm în locurile cele mai potrivite pentru ca să obținem, neîntârziat, rezultatele cele mai rodnice*: numai astfel vom putea aspira, în mod serios, la alinierea noastră în frontul națiunilor ce contribuiesc la programul cultural al omenirii. Altfel nu vom reuși — și ar fi o nenorocire — să menținem nici ceea ce s'a câștigat prin atâta strădanie, luptă și sânge!

În noua lege a învățământului primar, acum în urmă — în parte — și în legea învățământului secundar, legiuitorul a avut grija să introducă *fișa de observație medicală și psihologică*; iar unii dascăli au încercat să aplice și examinarea inteligenței (globale) cu ajutorul testelor.

Acest început este o fericire pentru școala românească, cel puțin se profilează, *principial*, ca atare, pentru următoarele motive:

1. *Educația* — și aceasta trebuie să primeze în învățământul de toate gradele — se bazează pe individualitatea copilului (elevului, studentului) și experiența, științific controlată, a demonstrat în ultimele decenii că diferențierea și nu nivelarea individualităților este un principiu vital, deci psihologic. (Vezi studiile lui Binet, Stern, Goddard, Terman, Decroly, Yerkes, Saffiotti, Descoedres, Kuhlmann, etc., etc., cf. și G. G. Antonescu, Bulet. 2 al Seminarului de pedagogie teoretică București: *Individualismul în Pedagogie* și I. Gabrea, *Școala Creatoare*). Copilul se dezvoltă în baza unei metamorfosări a individualității sale, potrivit diverselor epoce în care apar structuri bine definite ce completează forma sau configurația individualității sale. Datorită acestui fapt real, (cf. Stern. *Die Psychologie der frühen Kindheit* și Fr. Giese, *Allgemeine Kinder-psychologie*, pp. 333—415 în G. Kafka, *Handbuch der vergleichenden Psychologie* I, 1922, prestațiile copilului sunt: a) individual diferențiate, b) prezintă faze periodice, adică lipsă de continuitate calitativă și cantitativă, c) prezintă forme diferite. La baza acestor raporturi psihice ale structurii sale sufletești, se găsesc, firește corelațiuni fiziologice determinate: dezvoltarea și transformarea structurii și funcțiunilor organismului individual.

2. *Individualitatea e condiționată nu numai de structura și funcțiunile psihofizice ale organismului, dar și de împrejurările mediului geografic și social*, (ceea ce au arătat, de multă vreme încă, *Etnografia* și, mai de curând, *Etnologia*). (Vezi d. ex. Giese, loc. cit. pp. 401 și următ.).

Dacă am rămânea la aceste motive numai, afirmația noastră s'ar justifica prisoselnic. Intr'adevăr, datorită faptului că tot dascălii au fost cei dintâi cari au atras atenția asupra acestor probleme, ce au interesat imediat pe medici și pe sociologi, în școala noastră s'a început o nouă mișcare, în vederea adâncirii observațiilor copiilor și ajustării metodelor de „învățământ“ potrivit concepției „individualiste“. Și câte inițiative izolate nu au dat roade, adeseori neobservate, dar fiindcă a lipsit sollicitudinea „cărmei“, celor de sus, aceste inițiative n'au putut fi coordonate și canalizate, ca să dea rezultate sistematice urmărite și intensificate!

Așa se explică pentru ce sprijinul conducerii pentru studiul aspectului științific —, deocamdată deci în mod fatal, numai cu interes teoretic — a problemei individualității este,

cel puțin pentru Centrul Universitar Cluj egal cu zero... E dureros, dar adevărat!

Și pentrucă inițiativa financiară privată se ridică, spre rușinea bogătașilor „Români“ la acelaș nivel, adică e egală cu zero și dânsa — au început „săracii dascăli“ cărora li se precupețesc gradațiile și sporurile... să studieze problema singuri.

Faptul e lăudabil, prea lăudabil, însă presintă și oarecare primejdii.

Totdeauna, intențiile bune pot fi compromise în rezultatele lor dacă mijloacele de realizare nu-s bine studiate și precumpănite mai dinainte, cu suficientă chibzuială.

Așa, se poate întâmpla și cu chestiunea de interes vital, a studiului individualității. Aplicarea testelor în școală nu e lucru ușor. Desigur, greutatea aceasta nu-i un motiv ca ea să nu se facă. Dar ea nu trebuie să fie, dimpotrivă, un imbold ca testele să se aplice cu orice chip și oricum! Căci aici nu putem zice: „mai bine puțin decât nimic“, ci trebuie să spunem: „mai bine nimic decât puținul prost și fără pregătire!“

Am scris altă dată¹⁾ într'un articol intitulat „Cine poate măsura inteligența copiilor“ care sânt aceste greutăți ce trebuie învinse inteligent și cu anumită pregătire care cere: a) timp, b) mijloace, c) îndrumare teoretică și practică din partea unui institut de specialitate și d) Antrenament.

Toate aceste lucruri la noi se pot face, însă nu s'au făcut încă din cauze lesne de înțeles, însă, desigur, nescuzabile.

Și totuși problema este acută și imperios necesară. La Institutul de Psihologie al Universității din Cluj D-1 prof. univ. F. Ștefănescu-Goangă și subsemnatul am pregătit materialul, personalul și apăratura necesară acestui studiu. Am și început de mult și am fixat condițiile practice de execuție elaborând, firește întâiu teoretic problema.

Am început studiul practic al aptitudinilor profesionale acum patru ani și ceva, la fabrica de tutun din Cluj, cele ale școlarilor de acum doi ani, iar nivelul inteligenții globale a elevilor de școală a început să fie testat din începutul anului acestuia.

Cercetările sânt în curs și merg foarte greu, dar siste-

¹⁾ In „Societatea de Măine“ anul 1926.

matic, pentru că mii și mii de greutăți de tot felul ne stau în cale.

Institutul pedagogic din București, de sub conducerea d-lui prof. G. G. Antonescu a studiat fișa individuală și a isbutit să o impună în școalele normale.

În Revista Generală a învățământului d-na *Elisa Alexandrescu*, directoarea școlii primare de fete „Polizu“, din București, împărtășește (n-rul din *Marie* 1928, pp. 136—146) câteva considerații și impresii căpătate cu prilejul „studiului individualității în școala primară“, unele rezultate, care arată evident gravitatea și importanța problemei în școala noastră. Oricine se poate convinge de acest lucru ușor. Însă ni-e teamă ca problema să nu fie atinsă superficial dacă lipsesc câteva precauțiuni, pe care le-am expus, în parte, în articolul meu citat și care decurg, în mod necesar, din cele două motive fixate mai sus. Iată-le:

1. *Măsurătorile ce privesc individualitatea, ca orice măsuratori (aprecieri și observații tipice) biologice, cer, înainte de toate, fixarea unui etalon național românesc.*

2. *Etalonul nu se poate fixa pe cazuri puține, nici pe date locale, provinciale sau regionale; adică: stabilirea etalonului (unitate de raportare sau de măsură) presupune un vast material divers și comparativ.*

3. *Obținerea acestui material impune o serioasă pregătire metodică și un minuțios și aproape desnădăjduit calcul de corelație.*

4. *Îndeplinirea acestor condiții necesită foarte mult material, adecvat mediului nostru cu pricepere -- deci o bună pregătire psihologică, științifică, profesională și o însemnată cheltuială materială și de timp.*

Ori toate aceste cerințe de personal, pregătire, material de experiențe și bani nu le poate da decât statul pe seama institutelor de psihologie aplicată sau profesională, singurele în stare să pregătească și să controleze această operă.

Ea trebuie, nu poate fi, datorită naturii intrinseci a problemei, decât o operă națională, pe dea întregul și nu o imitare sau o imitare a rezultatelor străine.

Iată pentru ce metoda testării și metoda observației științifice a individualității școlărilor trebuie susținută, pregătită serios și controlată mai ales de instituțiile speciale din stat. Din aceleași motive avem rezerve mari față de orice încercări

care imită pe străini și lucrează cu material și norme străine, neadecvate individualității organice a copilului nostru și a mediului nostru, în acest domeniu. Dar iată și pentru ce ne minunăm de lipsa de atenție și de sprijin a celor în drept în acelaș domeniu, când se știe că aici ceasul al unsprezecelea ne poate fi fatal *)

Prof. Rom. Demetrescu.

Un educator al voinții.

— Poetul G. Coșbuc. Zece ani dela moarte. —

Poetul G. Coșbuc, dela moartea căruia s'au împlinit în luna Mai zece ani, a fost un stăruitor educator al voinții. Cu adâncă lui intuiție de mare poet el și-a dat repede seama că voința e întâiul pas către realizare, atât în vieța singuraților, cât și a neamurilor, și că sorti de izbândă în viitor nu au decât popoarele care cutează, chiar dacă lupta e împreunată și cu înfrângeri.

A voi cu tărie, din tot sufletul, cu toate forțele, însemnează a realiza de jumătate, întrucât pregătești cel puțin substratul psihic care face, dacă nu acum, mai târziu, fapta posibilă.

Crescut în mijlocul marei lupte ce se dă necurmat între forțele naturii. — luptă cântată sub atâtea aspecte în versurile sale — G. Coșbuc a simțit, din copilărie, în luptă tărie și

*) Noua lege a învățământului secundar prevede cursuri de inițiere și perfecționare pentru profesorii diriginți și profesorii de psihologie, în vederea aplicării metodelor de selecționare și orientare a copiilor. Un început despre care aflăm în ultimul moment și ne bucurăm.

sănătate, însăși vicața, și rostul ei. Omul, complectând natura încunjurătoare, parte din ea, nu poate avea alte legi după care să se cârmuiască. El sau va intra hotărît și aspru în lupta vieții, va învinge ori va fi înfrânt, — dar trăind intens, ori se va irosi într'un plâns zadarnic, într'o nelucrare asemenea morții.

Prin nimic nu poți împintena voința să intre de bună voe în lupta vieții, decât arătând frumuseța acesteia, sugerând mereu că-i vrednică de trăit, fie prin gingășia frumosului, fie prin măreția luptei grele, prin satisfacția pe care o poți avea la sfârșitul muncii.

Coșbuc a descris frumusețile naturii, a vieții dela țară nu cu scopul de a crește în cetitori dorul de vicață, de-a înzdrăveni voința : a cântat ce i-a plăcut, fiind un suflet întreg și sănătos. Dar prin această atitudine însăși în fața frumuseților naturii, el devine un educator al voinții cetitorilor. Reușind să ne entusiasmeze prin tablourile zugrăvite cu atât de mare talent, cu o așa de puternică simțire, el deșteaptă și în noi tocmai acele aptitudini sufletesti cari pot îmbărbăta voința.

A descris cu pasiune lupta vântului cu codru, a zilei cu noaptea, s'a oprit cu predilecție la voința mare a omului. Gândiți-vă la „Numai una“, „Decebal către popor“, „Noi vrem pământ“.

Prin operile sale în proză „Povestea unei coroane de oțel“, „Războiul nostru pentru neatărnare“, el ridică în slavă, în mod sincer, convins, faptele de mare voință, acele de vitejie și de jertfă, pentru a ajuta neamul în credință, în optimism, pentru a-i educa voința.

Sunt scriitori mari, frământați de gânduri grele, ucigătoare, din citirea cărora rămâi cu sufletul înfrânt în fața vieții. Existența o vezi și mai grea după ce le-ai citit opera, decum o vedeai înainte. O depresiune morală pune stăpânire pe cititor, și voința multora rămâne pentru multă vreme demoralizată.

Dar după citirea operii lui Coșbuc ce frunte îngândurată nu se însenină, în ce suflet îndurerat nu străbate o rază de soare? Cine nu simte bucuria de a trăi, de a se coborî pe terenul de luptă?

Socotim astfel de opere artistice ca unele din mijloacele cele mai sigure pentru educarea voinții. Ele fac educația în mod indirect : ele trezesc laturile de lumină din sufletul nos-

tru, și noi înșine suntem aceia care ne facem cu hotărâre pasul nostru, — nu ne duce de mână educatorul.

Luați descrierile de natură din poezia lui Coșbuc, și vedeți unde i se sugerează gândul morții? La el totul e lumină, bucurie, viață. Tristeța naturii nu se coboară la Coșbuc nici până la nota melancoliei, — decât foarte arareori.

Căci, desigur, o strofă ca aceasta nu poate fi socotită melancolică

Ca un glas domol de clopot
Sună codrii mari de brad;
Ritmice valurile cad
Cum se zbate 'n dulce ropot
Apa 'n vad.

Mai ales când îi urmează în curând altă strofă.

Numai dorul mai colindă,
Dorul tinăr și pribeag.
Tainic se 'ntâlnesc în prag,
Dor cu dor să se cuprindă
Drag cu drag.

Sau gândiți-vă la sbuciumul biruitor al „Prahovei“, la voinica „Prutului“

Prutule, tu vii turbat
Și cu sânge-amestecat
Și n'ai pace și-alinare
Și n'ai loc cum vii de mare
Ce ți-e iar de spumegare?

Nota de energie, isvorâtă din simțământul frumosului și a dragostei de viață, îl atrage pe poet în descrierea naturii.

Și aceeași notă și în descrierea oamenilor, a fetelor și flăcăilor. Recitați „Unul ca o sută“, „Numai una“, „Dujmancele“, „Recrutul“, „Calul dracului“ etc.

Iată o pildă de voință superbă :

„Ori este om de sila cui
Să-mi placă tot ce-i place lui?

Așa om nici vlădica nu-i,
 Și nu-i nici împăratul!
 Să-mi cânte lumea cât o vrea
 Mi-e dragă una și-i a mea,
 Decât să mă dezbar de ea
 Mai bine-aprind tot satul!

Sau ce voință slabă rămâne neîmpresionată în fața „Recrutului” care, plecând își lasă iubita în seama unui prieten, dar cu ce rugămintे!

„Poartă-i grija! Tot a mea
 S'o găsesc, tot dor să-mi poarte!
 Dar de nu-i păzi-o bine
 Ți-ai găsit dujman în mine
 Căci fac moarte
 Pentru ea!

Sau iată cum se hotărăște alt flăcău să scape de „Calul dracului” ce i se pune în drum:

Sat pustiu!
 Pentr'o baba 'ncârligată
 Pierzi o zi și scapi o fată!
 Baba-i o momâe 'n grâu, —
 Las' că-i pun eu mâna 'n brâu:
 Când o prind pe punte-odată,
 O iau sus și-o dau în râu!

Fetele nu au mai puțină voință; când e vorba să-și ajungă scopul. Fata se găsește înaintea oglindei, și e mândră, sigură de biruința viitoare în iubire. Pe flăcăul, lipsit de voință, îl iea peste picior.

„Tu cu pânea și cuțitul
 Mori flămând, nepriceput!”

Dacă i se pune în drum o rivală, nu se dă, iea luptă, în loc să plângă desnădăjdută, plânge numai de ciudă, pentru vorbele rele ce-i scoate potrivnica.

Dar poate da ea bobi cu sita!

O fierbe ciuda pe urâta
 Că-s mai frunoasă decât ea
 Și-atâta !

Să aibă Leana 'n frunte stea,
 Nu-i partea ei ce-i partea mea !

Priviți „Ispita“ „Scara“, „Rea de plată“, unde e un curs întreg de ciocniri între voințe.

Tot astfel voința hotărâtă și lupta dreaptă, dorul de libertate, e slăvită în poeziile sociale ale lui Coșbuc.

„N'avem puteri și chip de-acum
 Să mai trăim cersind mereu,
 Că prea ne schingiuesc cum vreu
 Stăpâni luați din drum !
 Să nu dea Dumnezeu cel sfânt
 Să vrem noi sânge nu pământ !
 Când nu vom mai putea răbda,
 Când foamea ne va răscula,
 Hristoși să fiți, nu veți scăpa
 Nici în mormânt !

Iar în „Decebal către popor“ :

„Din zei de-am fi coborâtori
 C'o moarte tot suntem datori !
 Tot una e dac' ai murit
 Flăcău ori moș îngârbovit ;
 Dar nu-i tot una leu să mori
 Ori câne 'nlântuit...“

Cine nu va părăsi înviorat, ca de-un aer tare, poeziile lui Coșbuc ? Cine nu se va simți mai bun, mai vrednic, mai plin de seva vieții ?

Versurile lui trezesc în noi forțele optimiste ale sufletului și ele dau asalt voinții.

Cred că e nimerit să se insiste asupra acestei laturi educative a poeziei lui Coșbuc, cu prilejul aniversării alor zece ani dela moartea lui, într'o revistă care ajunge în mâna educatorilor.

E folositor să ne oprim cât mai adeseori asupra fețelor de lumină ale vieții. Existența însăși se îngrijește să ne asalteze

cu umbrele ei. Popoarele cresc și sporesc prin dragostea de viață și de luptă, nu prin tânguire. Iar această dragoste învie mai ușor când frumuseța vieții și a luptei ne este zugrăvită de marile spirite ale poezilor.

În volumul „Fire de tort“, a doua poezie e „Lupta vieții“. Ea constituie un rezumat al convingerilor poetului, a atitudinii sale față de lume și viață. O reproduc întreagă :

Copiii nu 'nțeleg ce vor :
 A plânge-i cumiția lor.
 Dar lucrul cel mai laș în lume
 E un bărbat tânguitor.
 Nimic nu-i mai de răs ca plânsul
 În ochii unui luptător.
 O luptă-i viața ; deci te luptă
 Cu dragoste de ea, cu dor.
 Pe seama cui ? Ești un nemernic
 Când n'ai un țel hotărâtor.
 Tu ai pe-ai tăi ! Când n'ai pe nimeni
 Te lupți pe seama tuturor.
 E tragedie 'nălțătoare
 Când biruiți oștenii mor.
 Dar sunt eroi de epopee
 Când brațul li-e biruitor.
 Ori care-ar fi sfârșitul luptei
 Să stai luptând că ești dator.
 Trăesc acei ce vreau să lupte
 Iar cei fricoși se plâng și mor.
 De-i vezi murind, să-i lași să moară
 Căci moartea e menirea lor.

I. Agârbiceanu.

Programa analitică pentru învățământul secundar în discuție.

Pentru câteva zile din mijlocul lui Maiu, au fost chemați la București o seamă de profesori secundari să discute împreună cu oficialitatea programa analitică nouă, după care va avea să se îndrumeze în viitor, lecțiile dascălilor de curs secundar. Sânt sigur că mulți din acești invitați la discuții își duc gătite puncte de vedere pe cari să le arunce — de-o fi nevoie — pe masa verde. Mulți, poate, se vor mulțumi să zică

„amin — amin“; ca o pioasă mărturisire a recunoștinții ce-o datorează celor ce s'au îndurat să-i *aleagă*...

Dar ar fi o clipă de fericită inspirație, dacă toți cei chemați să discute acolo, se vor pătrunde de ideea exprimată, cu prilejul deschiderii celui de-al doilea congres al filologilor români, — de domnul profesor Sextil Pușcariu, că la baza învățământului nostru trebuie să punem studiul culturii noastre naționale.

Pătrunși de această idee, toți cei chemați să discute acolo, indiferent de specialitățile pe cari le reprezintă, își vor da seama, ca în alcătuirea programei analitice noi, trebuie să se dea o deosebită atențiune studiului limbii și literaturii române în liceu. Pentru că acest studiu este — și numai el poate fi — centrul în jurul căruia se poate face o concentrare sănătoasă a tuturor materiilor de curs secundar. Numai prin lumina ce radiază din acest studiu — central — se pot lumina cu izbândă și celelalte.

Convinsi de aceasta, filologii români întruniți în *al treilea* congres al lor, în ziua de 22 Maiu 1927, au primit cu unanimitate referatul domnilor profesori Gr. Nandriș și M. Procopovici făcut în ziua congresului — în legătură cu predarea limbii române în învățământul secundar și au votat o moțiune al cărei cuprins este următorul:

1. Studiul limbii și literaturii române trebuie să formeze baza învățământului nostru secundar și să se predea *cel puțin trei ore pe săptămână — în toate clasele liceului*.

2. „Gramatica“ de până acum, care n'a fost decât o expunere seacă și dogmatică de reguli normative, va trebui să se înlocuiască prin o expunere sistematică asupra limbii ca reflex al vieții sufletești.

3. Studiul acesta (al gramaticii celei noi) va cuprinde două cicluri, unul în cursul inferior (cl. I—IV) și unul în cursul superior. În cel inferior elevul va face cunoștință cu noțiunile *elementare* ale gramaticii; în cel superior, studiului limbii i se va dedica o oră pe săptămână pentru sistematizarea cunoștințelor lingvistice.

4. Viitoarea programă analitică pentru liceu va trebui să pună de acord studiul limbii și literaturii române în liceu cu cel dela universitate.

5. Viitoarea programă analitică va trebui să fie lucrarea de bază pentru autorii viitoarelor manuale școlare. Pentru aceasta însă e de lipsă ca însăși programa analitică să se întemeieze pe o altă operă, care va fi realizată prin colaborarea armonică a învățătorilor noștri și care operă va fi o expunere științifică a limbii române din toate punctele de vedere.

6. Această operă de bază (a programei analitice) se va realiza cât mai grabnic.

Acesta e cuprinsul moțiunii votate în congresul al treilea al filologilor români (vezi Revista generală a învățământului, Nr. 10, 1927, pag. 608).

Cum se vede, filologii noștri și dascălimea de liceu cu specialitatea limbii române mai ales, își dau seama de trebuința înviorării felului de predare a limbii române în învățământul secundar.

Reținem mai ales două lucruri: 1. limba română să se predea cel puțin trei ore pe săptămână în toate clasele liceului; 2. gramatica să se predea altfel și să se dedice o oră pe săptămână pentru sistematizarea cunoștințelor lingvistice — în liceul superior.

Punctul întâi e nou și nu prea nou; dar punctul al doilea e nou nouț. E bine să se stăruie asupra lor. Și mai ales acum cu prilejul discuțiunii programei analitice viitoare.

De ce trebuie să se țină seamă de aceste două deziderate?

Oricare dascăl de curs secundar, cu specialitatea limbii române, va putea mărturisi greutatea sufletească ce-l apasă când simte că-l ajunge finea anului școlar și 'n urmă mai are atâta materie de predat, dacă nu i-a dat cumva peste ochi în cursul anului. Deci oricare dascăl de limba română va primi cu bucurie înmulțirea numărului de ore pe săptămână. Se vor putea adânci astfel chestiunile de limbă și de literatură, pe cari le oferă studiul limbii și literaturii noastre și cari trebuie să fie cunoscute de oricare absolvent al liceului nostru, nu numai de către cei mai harnici. Aminteam de chestiuni de limbă! Ei bine! această parte a studiului limbii române a fost aproape total neglijată în învățământul nostru secundar, în liceul superior. Doar colo, când se trata literatura veche, pe la începutul lecțiilor, pe undeva, dacă se strecura și se morfolea în vreo oră — două — trei toate chestiunile cari trebuiesc aduse în fața elevilor pentru ca ei să iasă din liceu cu ceva teame în privința cunoașterii originii și dezvoltării limbii române.

În două — trei ore! în colo, pace! timpul scurt, rezervat limbii române, pretindea concentrare, o concentrare egală cu sugrumarea. Sperăm acum o destindere și-o pretindem în numele dreptului pe care-l are limba maternă în învățământ.

Dar vorba e: cum se va preda gramatica *cea nouă*? va fixa, va putea fixa programa analitică o metodă nouă de predare a gramaticii? Cred că da, indicând *ce, când* și cât anume să se predea din cutare și cutare parte din gramatică. Din aceste precizări se va putea întrezări și metoda care va trebui urmată. Programa analitică nouă va trebui să dovedească că alcătuirii ei au înțeles că sporul redus cu care se alegeau până acum absolvenții a patru clase de liceu — majoritatea lor! — în privința cunoștințelor din limba română, se datora mai ales îmbulzirii prea mari a gramaticii în clasele liceului inferior. Programa analitică nouă va trebui să dovedească că alcătuirii ei au înțeles cât de puțin era câștigul în raport cu truda ce se depunea, de profesori și de elevi în cursul inferior, pentru înțelegerea și asimilarea deplină a chestiunilor de gra-

matică — și că în învățământul secundar — cursul inferior, predarea limbii române va trebui să-și fixeze ca scop *nu* cunoașterea deplină a gramaticii limbii române — morfologie și sintaxă — ci va avea scopul să ne dea elevi cari „imbogățindu-și vocabularul, având o înțelegere precisă a înțelesului și nuanțelor și a valorii etice a cuvintelor“ (I. Rădulescu Pogoneanu — în Revista gen. a învăț. — 1927, pag. 605), vor fi stăpâni pe gândul lor, putând să-și exprime clar și precis gândurile lor. Acesta să fie scopul principal în predarea limbii române în liceul inferior! Nu gramatica! O oră de gramatică în cursul superior poate suplini tot cât s'ar putea face în zece ore de gramatică în cursul inferior. În schimb să rămână în cursul inferior vreme și *mai multă vreme* pentru *conducerea* lecturii elevilor, și pentru *expunerea* celor cetite. Va fi acesta un câștig obținut cu mai puțină trudă *plictisitoare* și cu mai multă bucurie. Va fi în aceeași vreme și o cruțare a timpului pe care ar trebui altfel să-l jertfim în liceul superior pentru lectura și expunerea celor cetite în liceul inferior. Multe, multe din produsele de valoare ale literaturii populare și ale literaturii culte românești vor fi astfel cunoscute din liceul inferior. Exercițiile multe de citire, de expunere și de critică a cetitului și a felului de-a expune al elevilor vor trimite liceului superior elemente mult mai pregătite decât îi trimitea până acum gramatica cursului inferior. Gramatica aceasta era prea abstractă pentru ei. Și le lua pofta de orele de limba română. Sânt sigur că toți profesorii de limba română pot să-și amintească bucuria cu care elevii lor primeau anunțarea subiectului din altă parte — nu dintr'ale gramaticii. Elevii mici au groază de abstracțiuni. Programa analitică nouă va trebui să le ușureze orele de clasă.

În liceul superior da. Aici elementele de gramatică vor fi amplificate — sistematizate.

Dar poate se va obiecta: cum se va învăța atunci gramatica altor limbi? Bine! să se lasă și gramatica acestor limbi pentru cursul superior! Și să se facă în cursul inferior ceea ce se face la limba română. Mă gândesc la limbile moderne. Limba latină și așa își avea rezervate în cursul superior orele ei de gramatică — mai largă și mai amănunțită.

În felul acesta credem că ar scăpa profesorii de limba română de acele tânguiri drepte ale profesorilor de istorie, de geografie și alte studii că elevii nu știu vorbi, nu știu ceti și nu înțeleg sensul vorbelor. A ceti bine românește, a vorbi bine românește și a înțelege sensul vorbelor trebuie să fie scopul întâi al învățământului limbii române în liceul inferior — celelalte scopuri să se adauge numai și va fi de ajuns!

De aceea referatul domnilor profesori Nandriș și Procopovici și motiunea votată de congresul filologilor în ziua de 22 Mai 1927 sânt bine venite și alcătuitoarii viitoarei programe analitice vor trebui să țină seamă de ele.

George Serban.

Invățătorii și folklorul

(Urmare)

Am arătat mai sus că învățătorul, prin însăși ocupația sa, e plasat în cele mai favorabile condiții pentru a putea culege materiale folklorice, el fiind în contact nemijlocit și continuu cu poporul.

Culegerea nu se va face însă cum s'a făcut de cele mai multe ori până acum, la întâmplare. Invățătorul-folklorist va căuta să nu lipsească de la nici o împrejurare unde poate observa ori auzi ceva nou. El va lua parte, cu cel mai mare folos, la botezuri (la biserică și acasă); la petiri, logodne, nunți și ospete; la ceremoniile în legătură cu moartea și înmormântarea (de la ultimele clipe ale muribundului până la coborîrea sicriului în groapă). Va căuta toate ocaziile la cari se adună poporul: șezătorile, clăcile, micile adunări de Dumineca la poarta caselor; hora cu strigăturile; cârciuma din apropiere unde trag bătrânii: adevărate comori din punct de vedere folkloric; zilele de târg cu aldămașurile; moara, unde stă lumea la taifas, etc. Va fi deosebit de atent la ceea ce se face la sărbătorile mari și mici: De la Crăciun la Bobotează (stea, colindători, viclein, vasilcă, irozi, capră sau turcă, etc.), la lăsata secului la Paști, la Sf. Gheorghe, la Sânziene, la Rusalii, etc. Va trece uneori și pe la diferitele munci ale țaranului, pe câmp, să vadă obiceiuri și credințe în legătură cu aratul, însămânțarea și seceratul (legarea ultimului snop, aducerea și cântecul cununii de pildă). Va căuta anume pe ciobani, de la cari poate auzi atâtea lucruri interesante (despre pornirea și venirea de la munte, felul în care se orientează ei după stele, leacuri pentru vite, etc.). De asemenea va observa viața pescarilor și a vânătorilor, cu obiceiurile lor și procedeele urmate pentru a avea noroc. Baba lecuitoare ori vrăjitoarea satului se va bucura de o deosebită atenție a culegătorului, căci de la ea se pot afla atâtea mijloace de vindecare a oamenilor și vitelor, farmece, desfaceri, etc.

Cam acestea sunt locurile mai importante pe cari trebuie să le cunoască folkloristul și să le frecventeze, dacă vrea săculeagă cât mai multe materiale.

Trebuie să se știe însă, că simpla lui prezență, nu e suficientă. Poporul nu se deschide de la întâia vedere, mai ales învățătorului venit de curând în sat, ori celui tânăr. De aceea trebuie să i se câștige încrederea, trebuie îndemnat la povestit, adeseori trebuie chestionat în mod dibaciu. Culegătorul va trebui să-și dea oarecare osteneală: cel puțin la început, până reușește să se introducă.

Uneori învățătorul poate proceda foarte simplu. De pildă, dacă e tânăr, și locuiește la un țaran, el va căuta să se împrietineas-

că cât mai bine cu acesta. Incet-încet îl va descoase în diferitele ramuri ale folklorului. Practic este să adune acasă la el (sau la cărciumă) mai mulți țărani, mai ales din cei bătrâni, sau babe. Imediat spiritul de emulație își dă roadele sale; nici unul nu vrea să rămână mai prejos decât celălalt; fiecare găsește ceva de spus, prinde curaj unul de la altul, reamintindu-și reciproc unele lucruri, și luându-se la întrecere. În astfel de cazuri nu poți nota tot, firește. Insemnezi lucrurile principale și pe cel ce le-a spus, apoi chemi pe rând, în zilele următoare, pe cel care ai văzut că știe cutare sau cutare lucru, și iai note pe'ndelete. La fel se va proceda și la șezători, unde, retras într'un colț, sau chiar în încăperea vecină, poți lua note în bună voie. Aici înveți să cunoști pe marii povestitori ai satului, să auzi despre cutare babă meșteră, de cutare desgropător de comori, pe cari apoi să-i descoși cu de-amănuntul. Aceste ascultări a mai multora, adunați la un loc, au și un alt avantaj: poți să-i controlezi pe unul printr'altul, pentru ca să nu-ți spună comedii iscodite pe loc — sunt și poznași de aceia — pe cari, în materie de legende mai ales, culegătorul să le ia drept autentice.

Spre a deschide pofta de vorbă, e bine să povestești ori să cânti tu însuși ceva. Să le spui, dacă e vorba de un obicei, cum se prezintă el în satul tău de naștere, ori la alte popoare. Pentru a câștiga pe pescar, să te interesezi de meseria lui, pe cioban — de stână. În nici un caz să nu te pornești cu întrebări savante, prea generale ori abstracte, ca de pildă: „ce se crede la Dvoastră despre nemurirea sufletului?“ sau: „când sacrifică poporul?“ E firesc ca la o astfel de întrebare să nu primești nici un răspuns. Când chestionezi, folosește, cât poți, numai cuvintele din partea locului, termenii obicinuiți în sat. Întrebările să fie cât se poate mai naturale și să pornească de la lucruri concrete.

Dacă chemarea oamenilor acasă are avantajii ei, să nu uităm că întru cât se poate, e bine să yezi pe fiecare la locul său obicinuit: pe femeie la războiu, pe bărbat la plug, pe cioban la stână, pe baba lecuitoare între ulcelele ei cu leacuri și cu sita cu bobii pe genunchi.

Se pot aduna materiale folklorice și prin copiii de școală, cari sunt la îndemâna învățătorului. Jocurile copilărești nici nu se pot afla de la altcineva. Dar în general, ei trebuie folosiți mai mult ca indicatori pentru diferitele familii ale satului unde ar fi mult de cules, și ca mijloc de introducere a învățătorului-folklorist în aceste familii.

Culegătorul va ști să arate celor de la cari culege, că cele ce i se spun, îl interesează mult, că învață chiar de la ei, și că lucrurile acestea el le scrie și le va și publica poate, pentru ca să afle și alții ce obiceiuri frumoase sunt în satul lor.

Dacă e vorba de arătat căror părți ale folklorului trebuie să dea învățătorul-culegător mai multă atenție, trebuie să accentuez că, pe când culegerile de cântece, povești, ghicitori, cu un cuvânt: de literatură populară sunt relativ bogate, alte domenii

au fost incomparabil mai puțin cercetate. De aceea să se culegă cât mai multe: credințe și superstiții, legende sau tradiții referitoare la locurile din jurul satului, ceea ce se crede despre cer, pământ, soare și lună, despre formarea și începuturile lor; credințe despre ființele supranaturale cari trăiesc în închipuirea poporului (cine e „Miazănoapte“ care apare în povești, ori „Sorbul pământului“ de care vorbesc bocetele?) Ce se crede despre suflet, despre morți, despre viața de apoi? O deosebită atenție va trebui să se dea și obiceiurilor juridice ale poporului nostru. Acestea sunt cele din cari s'a cules mai puțin și cele cari în același timp dispar mai repede.

Teama unora că n'ar avea ce culege mi-amintește de ceea ce povestește Gomme, un mare folklorist englez, că s'a întâmplat unui cunoscut culegător. Ajungând în satul în care voia să culegă, i s'a spus de către preot: „Poporul nostru n'are superstiții, sunt încântat că o pot spune!“ Firește, culegătorul nu și-a pierdut cumpătul; a intrat în școală și-a întrebat pe copii: „Ei, băieți, care din voi îmi poate spune un loc cu duhuri în satul vostru? e cineva între voi care a văzut așa ceva?“ Toți ridică mâinile, și, spre marea mirare a preotului, fiecare are de povestit o istorie. Dar folkloristul întreabă din nou: „Știe careva dintre voi să-mi spună un leac pentru negei?“ Și de data aceasta, o mulțime de mâini se ridică, gata să povestească. Așa stăm probabil cu toate satele în cari se spune că nu se pot culege materiale folklorice, — și chiar cu orașele.

Ain vorbit pân'acum numai de sate și de învățătorii lor. Dar cei de la oraș? vă veți întreba Dvoastră, pot face ceva pe terenul folklorului? E adevărat că sfaturile date mai sus se adresează în primul rând învățătorilor de la țară, unde trăiește majoritatea poporului nostru. Dar folkloristul găsește ce să facă și la oraș. Învățătorul din suburbii va găsi material aproape tot atât de bogat ca și cel de la țară, pentru că aceste suburbii au o legătură neîntreruptă cu satele dimprejur, multe din ele, fiind de fapt sate cari au fost încorporate cu vremea orașului. Și dacă aici cântecele populare sunt stricate de influența cultă, obiceiuri se găsesc destule. Iar credințele și superstițiile înfloresc în coliba țăranului ca și în palate.

Se mai pune apoi chestiunea învățătoarelor: ce pot face ele pentru știința folklorului? Contrar anumitor păreri, răspund: foarte mult, și cred că a fost o greșală ca ele să fie lăsate pe dinafară la culegerea materialelor folklorice.

Există într'adevăr un cerc de activitate folklorică, în care învățătorii cu greu reușesc să culegă tot ce interesează știința, și pentru care învățătoarele sunt absolut indicate. Și aceasta pentru că în anumite chestiuni, femeiești, femeia vorbește mult mai bucuros și pe față cu o femeie, pe când un bărbat cu greu obține asemenea mărturisiri. De aceea învățătoarea va avea să se ocupe cu lucruri și cu credințe în legătură cu viața și ocupația femeilor. În primul rând cu chestiunile privitoare la naștere,

lăuzie, botez și îngrijirea copiilor, apoi cu superstițiile femeiești, zilele când nu se lucrează, vrăjile de dragoste, farmecele și leacurile, credințele și obiceiurile în legătură cu prepararea alimentelor, a îmbrăcămintii, cu industria casnică. Din literatura populară, în special cu cântecele de leagăn și bocetele. Ceeace nu însemnează că învățătoarele să nu culegă și din întreg domeniul folklorului, de care am vorbit mai înainte. Am vrut să arăt doar, că au chiar un domeniu unde sunt în special chismate să lucreze cu un rezultat deosebit, și unde învățătorii cu greu ar putea face ceva.

Spuneam mai sus că mă voiu mărgini să vorbesc numai de cultura spirituală. Sunt însă obiecte cari stau într'o legătură foarte strânsă cu ea, în special cu obiceiurile. Uneori nici nu putem înțelege obiceiul, dacă nu vedem obiectul ori imaginea lui. De aceea, când se vor culege cântece de stea ori vifleimuri, se va desemna sau fotografia și steaua, ori lădița cu păpușile. La baba descântătoare, obiectele cu cari lecuiește, leagă și desleagă. Asupra utilității și importanței desenelor și fotografiilor pentru cercetările de folklor, trebuie să atrag în chip deosebit atenția. Cel ce știe să facă o schiță, cât de sumară, să o facă. E însă și mai bine când are aparat fotografic și știe fotografia.

Firește, idealul ar fi să se adune chiar obiectele în legătură cu diversele obiceiuri. Ba chiar obiecte cât mai multe din domeniul culturii materiale (referitoare la ocupații, industria casnică, etc.). Dar aici e mai greu, din pricina cheltuielilor necesare, apoi a conservării și transportării obiectelor. Cred deci că această sarcină privește în special Muzeele etnografice, ai căror funcționari tehnici singuri știu ce nevoi are muzeul respectiv, ce obiect merită sau nu să fie cumpărat și adus, uneori cu cheltuieli mari, la muzeu. Învățătorul să rămână așadară, cum am mai spus, la cultura spirituală, îngrijindu-se însă, ca întru cât îi stă în putință, să facă și desene, schițe sau fotografii în legătură cu obiceiurile, credințele și jocurile, iar când e vorba de cântece să noteze și ariile.

Să presupunem că învățătorul a cules un număr considerabil de balade, povești, obiceiuri, vrăji, superstiții, etc. Ce va face cu ele? Până acum, dacă adunase, mai ales cântece și chiuituri, de cele mai multe ori el le publica într'o gazetă săptămânală sau la un librar din orașul cel mai apropiat. Era bine sau nu? Pentru știința folklorului nostru, eu voiu mărturisi sincer: nu. Și iată pentru ce: materialele publicate în acest chip nu fuseseră triate, alese; se întâmpla astfel că se mai publica odată literatură populară, obiceiuri ori superstiții cari mai văzuseră lumina tiparului încă cel puțin odată, dacă nu de trei ori. Care era aportul noiei tipărituri pentru știință? Nul — sau aproape. Iar cartea, un balast, pe care cercetătorul folklorist trebuia totuși s'o parcurgă cu atenție pierzând atâta vreme.

Știința de astăzi nu mai este pentru o publicare a însuși învățătorului-culegător. Acesta procedează cuminte abonând re-

vistele noastre de folklor *), colaborând chiar la ele. Culegătorii pot învăța multe, văd ce se publică și ce nu. Dar în privința publicării de colecții mai mari — căci nădăjduim că o acțiune de culegere a folklorului nostru nu va întârzia — cele 4-5 reviste de folklor ale noastre, având cel mult 200 de pagini pe an, ar putea primi ele spre publicare materialele trimise? Evident că nu!

De altă parte, Academia Română care-a publicat până acum destul de mult material folkloric, luptă cu greutate materiale atât de mari, încât din 1916 ea n'a publicat decât o singură colecție de folklor. Nădejdea e slabă deci și din această parte.

După părerea mea, nu rămâne decât o singură soluție.

În țările nordice, în Finlanda, Suedia, Norvegia și Danemarca (în timpul din urmă și în Germania), s'au înființat pe lângă catedrele de folklor ale diferitelor Universități sau pe lângă Muzeele Etnografice, *institute pentru cercetări de folklor*. Una din secțiile lor cele mai importante este arhiva. Aici se păstrează colecții de folklor manuscrise, intrate din diferite părți ale țării, și în așteptarea publicării lor — după o prealabilă examinare serioasă, pentru a se convinge specialistul de valoarea lor, — pot fi consultate de cei ce se ocupă cu studiile de folklor. Bazele unui astfel de institut, singurul la noi în țară, s'au pus la Muzeul Etnografic din Cluj, care e în legătură cu Seminarul de etnografie și folklor al Universității. El are deja o arhivă de câteva sute de caiete, cari cuprind obiceiurile de la Crăciun, Anul nou și Bobotează, împreună cu colindele și cântecele de la aceste sărbători. Caietele acestea sunt rezultatele chestionarelor trimise de muzeul amintit, în anul 1926 și 1927, completate de învățători. Țin să atrag atenția învățătorilor noștri asupra deosebitei importanțe a acestor chestionare. În nordul Europei, unde știința folklorului e mai avansată decât oriunde, se lucrează aproape numai cu ele. Profesorii de folklor, ori conducătorii muzeelor etnografice, sunt cei mai în măsură să cunoască nevoile cercetărilor folklorice ale poporului respectiv, în special domeniile în cari nu s'a cules destul. Atunci ei întocmesc chestionare precise și le trimit învățătorilor, rugându-și să răspundă. În țările amintite, puține sunt chestionarele cari rămân goale. La noi? Sunt învățători cari înțeleg rostul acestei mișcări (chestionarul cuprinde întotdeauna și explicații despre însemnătatea folklorului) și cari răspund, unii mai conștiincios, alții mai puțin. Majoritatea însă nu răspunde nimic. Sunt unii cari înapoiază chestionarul fără să-l deschidă, alții cari răspund că *n'au vreme* sau că în comuna lor nu sunt obiceiuri. Astfel de cazuri produc celor cari se străduiesc pentru culegerea tradițiilor și

*) *Șezătoarea* (Fălticeni); *Tudor Pamfile* (Dorohoiu); *Comoara Satelor* (Blaj); *Făt-Frumos* (Cernăuți); *Mărgăritare Basarabene* (Chișinău); *Suflet Oltenesc* (Craiova); *Izvorușul* (Bistrița-Mehedinți); un bogat material folkloric publică în fiecare număr și *Arhivele Olteniei* (Craiova).

obiceiurilor poporului nostru, grea amărăciune. De aceea fac un apel călduros la toți învățătorii: să răspundă la chestionarele Muzeului Etnografic al Ardealului, și la cele ale altor eventuale muzee ori institute, când acestea se vor înființa sau vor începe să lucreze. Să nu se disprețuiască munca celor cari au alcătuit aceste chestionare, și să nu se creadă că ele sunt jucării. Să se aprecieze cheltuielile, uneori enorme, avute cu tiparul și munca depusă pentru trimiterea lor în cele mai îndepărtate colțuri ale țării.

O parte din răspunsurile la aceste chestionare, cele mai bune, se premiază și se publică în Buletinul Muzeului. Toate celelalte se cataloghează, pe numele culegătorului, și se păstrează în cartoane speciale, la dispoziția cercetătorilor. La fel se procedează și cu materialele intrate în Arhiva Institutului, cari nu sunt răspunsuri la chestionare, ci culegeri independente. Ele sunt inventariate, studiate și dacă sunt prețioase urmează să fie publicate în Buletin, bine înțeles, sub numele culegătorului. Învățătorii cari au deja culegeri de folklor, sau cei cari au dorința de a culege dar se tem că nu vor avea unde să tipărească, să nu mai stea la îndoială, ci să-și trimită materialele lor folklorice Muzeului Etnografic din Cluj, care se va îngriji ca ele să fie păstrate și date la iveală într'o publicație care din punct de vedere tehnic și științific să poată sta alături de publicațiile asemănătoare ale popoarelor celor mai înaintate în cercetări de folklor.

Fac deci un apel călduros la învățătorii noștri să se gândească la marele rost național și științific al folklorului; pătrunzându-se de importanța lui, să-l considere ca un nou mijloc, din cele mai eficace, pentru trezirea sentimentului național în atâtea conștiințe adormite, ca un nou mijloc de propagandă românească și ca o piatră nouă la temelie științei românești. Convinși de utilitatea culegerilor și studiilor de folklor, învățătorii să se însuflețească pentru cultura tradițională, a poporului nostru de la sate, să o culeagă, să o salveze astfel și să o trimită Institutelor cu Arhive folklorice așa cum e Muzeul Etnografic din Cluj.

Să nu se uite că materialele noastre folklorice nu pot fi salvate de piere decât prin învățătorii! Că studiile noastre folklorice nu se vor putea face decât pe baza materialelor amintite. Că altcum, cunoașterea neamului nostru va rămânea mereu amănata, cine știe până când, și în fața științei europene, în ce privește folklorul, ne vom prezenta mereu ca o Cenușoacă nevoiașă. Este deci o datorie națională, din care învățătorul trebuie să-și facă o mândrie, ca să culeagă cât mai mult și cât mai bine. Folklorul românesc trebuie să aibă, cât mai curând posibil, în fiecare sat, un pionier conștient, priceput și însuflețit pentru cercetarea și culegerea lui: învățătorul!

Câteva îndrumări practice pentru notarea materialelor folklorice:

Notarea e bine să se facă pe o singură față a hârtiei (sfert de coală, sau caiet obicinuit); aceasta va ajuta la o eventuală aranjare a materialului. La fiecare obicei, credință, cântec, etc. se va indica *întotdeauna*: a) numele celui de la care a fost auzit; b) vârsta și ocupația lui; c) localitatea de unde e originar (cătun, comună, plasă, județ); d) în caz cănl comunicatorul știe povestea ori balada de la altcineva sau a auzit-o în alt sat, să se arate și numele acestora; e) comuna în care s'a cules și data când a avut loc aceasta.

Păstrează cuvintele necunoscute de limba literară, dar notează întotdeauna și expl. carea lor, *asa cum fi-a dat-o comunicatorul și cum o știi tu însuși*. Ceeace notezi exact după spusele comunicatorului, pune în „ghilimele“, spre a putea fi deosebit de cele spuse de culegător.

Caută să reproduci cât mai fidel termenii folosiți de țaran. Scrie întocmai cum a spus comunicatorul și nu căuta să revii asupra transcrierii, încercând să modifichi, să dregi cele ce ai notat odată. Pentru sunetele cari nu se pot exprima cu literile alfabetului obicinuit, e bine să folosiți semnele recomandate de Muzeul Etnografic al Ardealului, și anume:

Vocalele scurte și acelea cari abia se aud la începutul sau la sfârșitul cuvintelor se însemnează cu o semilună deasupra, d. ex. ūom = (om), boi albi.

Un apostrof (virgulă) deasupra sau după consonantă, când ea este alterată (muiată) sub influența lui *i*; d. ex. veți scrie: „vin'e bad'ea“ când poporul pronunță „vinie badia“, ceeace în limba literară se scrie: „vine badea“.

Alte exemple:

t' = t muiat d. ex.: ot' (ochi), munt'e (munte).

d' = d muiat d. ex.: d'in (din), d'e (de).

I. Mușlea.

Note de drum.

Aprilie, 1928.

Dincolo de Halmei...

În zorii zilei. Surpriză plăcută. Cehii ne-au pus la dispoziție două vagoane de clasa III, curate, încăpătoare, cu perdele la ferestre, cu spălător de faianță și cu apă destulă. Șefii de tren sunt prevenitori și ne feresc în stații de asaltul călătorilor. Locurile prin care trecem nu sunt deosebit de ale noastre. Desparte a căii ferate e câmpia, pe alocuri sub apă, de altă parte sunt dealurile pierdute în zarea fumurie. Dincolo de malul Tisei admirăm însă podgoriile imense, așezate pe dealuri, cu terase întărite. Unul câte unul, orașelele trec pe dinaintea noastră, cu biserici răsărite peste acoperișuri și cu mui-

te edificii mari. La Cosice (Cașovia) remarcăm mulțimea clădirilor noi, probabil ale funcționarilor. Vremea nu ne este prielnică. Tatra ne ascunde frumusețea culmelor sale. După mulțimea skiorilor pe care-i vedem prin gări, bănuim că munții au încă zăpezi mari. Seara, la Bratislava (Presburg) orașul natal al Bucurei Dumbravă, ne așteaptă un grup de Cehi, cari ne-au pregătit găzduirea. Orașul, cu puțin mai mare de cât Clujul, strălucește de curățenie. Dealul din coastă, cu ruinele unui măreț palat și Dunărea în apropiere, dau locului un aspect pe totul romantic. Viața comercială pare activă; magazinele sunt pline cu de toate; prețurile, cu excepția alimentelor, sunt mult mai reduse de cât la noi.

Ținta drumului nostru e Viena. Ne pare rău că trebuie să vizităm Bratislava pe fugă. Cehii cari ne conduc nu ne cruță picioarele și, în câteva ore străbatem orașul în lung și în lat, urcând colina, la romanticul castel, fostă reședință habsburgică, trecând pe lângă catedrala încoronării, prin cartierul evreesc, printr'o biserică măreață, pe la vechea Universitate, numită acum Comenius și pe la Primărie, unde avem prilejul să admirăm câteva gobelinuri de o valoare care ar număra multe milioane de lei.

Plecăm spre Viena cu trenul electric. La frontiera austriacă controlul bagajelor ni se face numai de formă. Drumul între Bratislava și Viena se face cam în trei ore. Călătorul nu simte când trece timpul. În dreapta și în stânga sunt ogoare bine îngrijite, câte o colină cu ruine, târguri simpatice. Înaintea trenului ochii cată cu lăcomie să zărească Viena și ne înșeală în repetate rânduri mulțimea de fabrici, care vestesc marele oraș. Curioși ne înghesuim la ferestre și salutăm cu un strigăt de bucurie „Roata uriașă“ din Prater, pe care toți o știm din fotografii. Mic, neînsemnat, umilit, trenul nostru se strecoară pe malul Dunării printre șiruri de case uriașe. În treacăt rețin inscripția de pe frontispiciul fostului palat a Ministerului de război: „Si vis pacem, para bellum *)“. Într'o republică socialistă, precum e Austria, care nu vrea să țină în întregime nici puțina armată la care îi dă drept Liga Națiunilor, această inscripție, păstrată din alte timpuri, — (când monarhia creștea mai mult prin intrigă de cât prin arme), — sună ciudat de tot.

La stația de debarcare suntem așteptați de un domn care se agită cumplit. Abia după ce ne spune că trebuie să luăm un tren nou, electric, și după ce ne uimim de iuțeala cu care trec aceste trenuri ale orașului, — abia oprindu-se prin gări, — înțelegem agitația vienezului și ne-o însușim, punându-ne repede la punct în ritmul vioi al vieții de capitală.

Ce oraș plăcut Viena! Curățenia, ordinea și podoaba de

*) Dacă vrei pace, pregătește-te de război.

verdețea, care adaugă frumuseței edificiilor pitorescul naturii, te răsplătesc din plin de osteneala drumului făcut până aici.

Redusă ca teritoriu și populație, Austria a trecut imediat după război printr'o criză economică, cu deosebire grea în capitală. După căderea monarhiei Viena a rămas capitala uriașă a unei țări mici : șase milioane locuitori dintre care numai jumătate trăesc în provincie. Criza economică a fost deci fatală și a fost atât de grozavă încât desnădejdea Austriei a fost simțită și înțeleasă de toată lumea. Austria a suferit, a șovăit, dar n'a căzut. Prin ajutorul Ligii Națiunilor și mai ales prin ajutorul fiilor săi, — (în epoca de criză funcționarii au muncit zilnic, gratuit, câte patru ore peste cele cerute, ca să se poată face reduceri de posturi) — criza economică de acum câțiva ani a fost trecută și semnele prosperității se văd pretutindeni. Viena, în special e în căutarea mijloacelor care ar putea s'o însuflețească și unul dintre aceste mijloace este încurajarea turismului. Zilnic debarcă în Viena mulțime de străini, doritori s'o cunoască și numărul lor crește mereu, pentrucă orașul ascunde adevărate minuni, pentrucă sufletul vienezului are un farmec special, pentrucă străinii, organizați în grupe, găsesec aici cele mai mari înlesniri.

Pe noi ne găduesc într'o parte centrală a orașului, în căminuri special aranjate pentru vizitatori, unde pentru 70 lei pe zi de persoană ni se dă casă și masă, de care suntem pe deplin mulțumiți.

Directorul căminului este un învățator, care stă la dispoziția excursioniștilor pentru orice lămuriri și programe de vizite. În acelaș timp știe să facă propagandă pentru țara sa, pentru Viena și pentru actualul regim politic, fără să fie supărător.

În Sâmbăta Invierii (catolică) mergem la catedrala Sf. Ștefan. O mare de oameni, multe mii desigur, umple imensa biserică și alte mii așteaptă în străzile din jur. Prin ușile laterale mulțimea trece în voie de la un loc la altul, de unde crede fiecare că va vedea mai bine cortegiul arhiepiscopal și, deși sunt polițiști la tot pasul, — circulă chiar și prin mijlocul bisericii cu chivarele pe cap, — nu se găsește unul care să te oprească ori să te bruscheze.

În ziua de Paști, Praterul, locul petrecerilor populare, mișună de lume. Încercăm câteva distracții, începând cu urcarea în roata uriașă, din înălțimea căreia se vede întreaga Viena.

Rând pe rând vizităm teatrele, muzeele, care ascund, — în special cele de artă, — opere a căror valoare se ridică pentru fiecare în parte la sume fantastice, Schönbrunn-ul, reședința imperială în care sufletul nostru nu tresaltă de cât la amintirile ce sunt legate de trecerea lui Napoleon cel Mare pe aici și de tragedia fiului său. Trecem și pe la grădina botanică și zoologică iar în altă zi batem treptele Burg-ului, tot reședință împărătească, unde călăuza te conduce în cămărilor în

care se păstrează odăjdii, coroane împărătești și alte semne ale puterii. Peste tot auzi amintiri istorice în legătură, mai ales cu Maria Terezia.

La biserica Capușinilor stai și tu, muritor de rând, o clipă, ca să privești din înălțimea scărilor hrubele în care zace, sub grele și împodobite capace de metal, colbul tuturilor împăraților și împărăteselor Austriei. Și dacă dintre zecile de sicrie care stau la picioarele tale, nu întinzi mâna plină de mângâiere de cât asupra Duceului de Reichstadt, fiul lui Napoleon cel Mare, e că bănuiești sub aripele Vulturășului stins în cuib strein alt suflet și altă simțire de cât aceea habsburgică, veșnic înghețată pentru noi. Zădarnic ne vorbește cu tremur în glas, călugărul capușin, la căpătâiul lui Frantz Iosif. Pe multe lespezi de piatră din cetatea împărătească vor fi curs în trecut, ferite de ochiul batjocoritor al stăpânului, lacrimile durerilor noastre; biserica Capușinilor va aștepta zădarnic lacrimile iertării...

Călătorule, nu trece prin Viena fără să vezi ce a realizat, după război, buna administrație.

În toate părțile orașului s'au ridicat de către Primărie mărețe edificii, în care au fost așezați cei fără de locuințe. Vizităm în circumscripția V imobilul, care în cinstea primarului sub care s'a ridicat poartă numele său: Iacob Reumann. Are 483 apartamente, de trei tipuri:

a) Pentru o persoană: o cameră cu sală și costă 4 silingi pe lună (1 siling = 22 ori 23 lei).

b) Pentru o familie mică: două camere, bucătărie și sală cu 13 silingi pe lună.

c) Pentru o familie numeroasă: trei camere cu bucătărie și sală cu 23 silingi pe lună.

Între cele 1800 de persoane care ocupă edificiul sunt 700 de copii, pentru care există școli tot acolo. Vizităm grădina de copii, așezată în cea mai frumoasă parte a clădirii. Curățenia e exemplară. La intrarea în școală copiii primesc un șorț și papecei, ca să nu aducă murdăria în clase. Ei sunt ținuți în școală de dimineață până seara, timp cât părinții sunt la lucru și primesc de patru ori pe zi mâncare, pentru care plătesc 3 silingi pe săptămână (cam 68 lei!). Casa are patru curți, amenajate special pentru copii. Construcția e astfel făcută încât fiecare cameră este luminată și încălzită de soare, odată în zi. Edificiul este înzestrat cu aparate pentru curățit praful, cu baie comună și cu o spălătorie în care munca spălătoarelor este în bună parte făcută de mașini. Spălarea rufelor pentru o familie numeroasă se execută în câteva ore și bine. Ce păcat că exemplul Primăriei Viena n'a fost imitat și de noi! Acesta este singurul mijloc prin care s'ar rezolvi și la noi criza de locuințe care acum este un isvor de mari griji și pe țară și pe indivizi.

Interesându-mă asupra situației corpului didactic mi s'a

spus: Invățătorimea se bucură de o vază excelentă, fiind un factor hotărâtor în Republică. Primarul Vienei și numeroși demnitari sunt învățători. Situația materială a învățătorilor este mai bună de cât a celorlalți funcționari. În Viena ei au salarul cu 30% mai mare de cât în provincie și sunt primiți în noile locuințe. Școala primară pe care am vizitat-o nu se deosebea mult de ale noastre. Copiii erau în vacanță.

Cele șase zile petrecute în Viena s'au scurs pe nesimțite.

La întoarcere facem acelaș drum, în lungul Cehoslovaciei, pe o vreme de tot viforoasă. Noroc că Cehii ne-au dat vagoane încăpătoare și încălzite.

La Halmei ne strângem într'un singur vagon, pe care trebuie să-l apărăm în fiecă stație de năvala călătorilor, aduși peste noi, adese ori, de șefii de tren. Frigul și întunecul vagonului ne-a potolit entuziasmul reîntoarcerii...

Și totuși, cel ce scrie aceste rânduri s'a întors cu nădejdea că și noi vom realiza omenia, ordinea, buna administrație și curățenia care, la alții sunt intrate în obișnuință. Celelalte binefaceri ale culturii și ale civilizației vor urma de la sine.

D. Goga.

Problema culturii poporului.

Suntem în plină fierbere a vieții sociale. Trăim cele mai mari clipe ale transformărilor repezi, cari ne poartă neamul spre o așezare din ce în ce mai nouă și mai capricioasă. Nimeni nu știe ce surprize ne poate aduce viitorul cel mai apropiat. Civilizația omenirii cu transformările mari pe cari i-le permite din secol în secol avântul neobișnuit al tehnicei și al organizațiilor economice, nu se mai socotește azi cu miile de ani: pune probleme dătătoare de forme noi din deceniu în deceniu.

Țara noastră e situată la porțile Orientului. Vecinilor le place să ne numească cu tâle „un stat balcanic“ și le place să creadă că civilizația Europei se termină la granițele Ungariei. În avalanșa acestor schimbări prin cari trece omenirea — mă întreb — cum ar putea fi mai bine pregătit neamul nostru de luptă? În orice caz lupta care se dă în urma războiului mondial este poate mai aprigă decât a marelui măcel și va trebui să ne afle pregătiți. Este — *războiul cultural*.

Și dacă acest războiu a urmat imediat după cel vărsător de sânge, trebuie să ne pregătim și să ne scoatem la iveală cele mai ascunse însușiri pe cari le-am moștenit și le-am păstrat de veacuri.

Inceputurile s'au făcut cu mare greu și la noi în țară. Știința scrisului și a cititului este marele început și totodată cheia, care ne permite să intrăm în lăcașul misterios al culturii. Este

cheia cu care ni-se deschide lumea în toată universalitatea ei. Baza oricărei culturi este acest mare început. Cultura unui popor nu depinde de mulțimea institutelor, mai mult sau mai puțin savante de pe lângă Universități: ea s'ar putea defini mai curând în funcție de *procentul cât mai redus al analfabeților unui popor*. Țările din apus au înțeles acest lucru cu un ceas mai de vreme și au realizat un progres a cărui demonstrare statistică în sens comparativ nici nu vreau s'o fac. *Inceputul* — am spus — s'a făcut și la noi. E marele început de care depinde clădirea adevărată a culturii poporului nostru. Pentru că, să se știe, nu șirul de palate clădite în stil, nici mulțimea exorbitantă a fabricilor inzestrate după cele mai noi percepțe ale tehnice și nici potopul năvălitor de *titrați academici*, nu acestea fac cultura unui popor. Ea trebuie să fie o stare amplă și organizată în jurul unui ideal suprem al poporului nostru, ca directive de știință și de morală bine definite.

Fără îndoială înlăturarea analfabetismului, adică învățarea scrisului și a cititului *în sine* nu prezintă nici o valoare. Este totuși baza *necesară* fără de care nu se poate ajunge la generalizarea culturii. Este IDEEA, care poartă în sine deja germinul înfăptuirii. Și dacă-i adevărat că, civilizația unui popor depinde de cantitatea săpunului întrebuițat — cum spune un proverb german — atunci procentul cât mai mic al analfabeților, va fi diagnosticul lui cultural.

Opera aceasta cade în sarcina învățătorului și va deveni operă de valoare numai în momentul în care s'a început clădirea trainică a cultivării poporului, cu ajutorul unui material, pe care Statul va înțelege să-l pună la dispoziția lui. Ideea începutului odată concepută — credem — cu ajutorul celor 40000 de învățători pe cari îi avem, plus cei 3000 pe cari ni-i dă anual cele 100 de școli normale, ne va da posibilitatea ca într'un viitor apropiat să ne vindicăm de neștiința de carte. Reforma lui Spiru Haret a însemnat o revoluție în chestia generalizării învățământului. Până la el nimeni n'a încercat cu temei să înlăture piedecile, cari stăteau în calea luminării poporului. Marele om al școlii a văzut pentru prima dată această mare insuficiență a Statului nostru. Era profesor universitar și totuși posibilitatea de înaintare a Țării, o vedea în lărgirea și sistematizarea cât mai temeinică a învățământului primar. Noile reforme școlare nu fac altceva, decât să continue opera lui Spiru Haret. Analfabetismul, înainte de 1900, era ceva ce nu poate fi ilustrat destul de plastic cu ajutorul datelor incoloro ale unei statistici. Astăzi, lucrurile stau cu totul altcum. În anii 1925—26 *) numărul adulților de 18 ani, cari au urmat o școală primară, a trecut de 70.000. Mai bine de 500.000 de elevi au frecventat cursurile supraprimare, iar atelierele de pe lângă aceste școli, au întrecut numărul de 2000 !... Ori-

*) Vezi „Ideea Europeană” din 1 Martie a. c.

cât de exagerate ar fi cifrele prezentate aci chiar de oficialitate, faptul nizuințelor uriașe ale Statului nostru în acest sens, este o realitate. Continuind cu aceeași tenacitate reglementarea și generalizarea învățământului primar, introducând obligativitatea strictă a lui, vom putea ajunge în foarte scurtă vreme să micșorăm până la minimul posibil numărul analfabeților noștri. Dar nu numai o obligativitate strictă a învățământului ne lipsea nouă. Până mai eri, nu exista nici posibilitatea omenească a introducerii acestei obligativități. Căci nu se puteau obliga copiii unor țărani obiduiți și lipsiți de pământ, să cerceteze o școală mai mulți ani de-arândul; copii, ai căror părinți nu trăiau decât din munca mâinilor lor. Există o reciprocitate a fenomenelor sociale. Ameliorarea unei stări depinde totdeauna de ameliorarea altora. Totul e ca guvernatorul să știe unde să înceapă cu ingeniositate realizarea reformelor. În cazul nostru, reforma agrară avea rolul să îmbunătățească soarta țăranilor, dupăce, ceva mai înainte au fost eliberați de sub tutela umilitoare a stăpânilor. Abia după ce au fost aduse aceste îmbunătățiri, s'a putut ajunge la ideea obligativității învățământului.

Fără îndoială, la noi se găsesc încă multe insuficiențe de ordin economic și politic, cari împiedică realizarea *posibilă*, nu *oficială* a învățământului. Mai sunt apoi și câteva insuficiențe de ordin sentimental, cari persistă încă în mentalitatea popoului nostru. Este vorba de aversiunea și indolența țăranilor contra oricărei inovări de acest ordin. Nu odată s'a putut observa cu câtă violenție caută unii țărani să cludeze *strictu* obligativitate oficială a învățământului, dintr'un tradiționalism rău înțeles.

În Rusia veche au căutat să înlăture acest inconvenient prin anumite procedee de favorizare a știutorilor de carte. Astfel pe la 1900 s'a dat o lege prin care se cerea reducerea serviciului militar a tinerilor, cari au urmat cu sârguință dela început până la sfârșit cursurile unei școli primare *).

Acestea în ce privește vindecarea marelui rău social de care suferea România: neștiința de carte. Țin să repet înc'odată, că vindecarea acestei boli a fost de o importanță mult mai mare decât însăși continuarea operei începute, despre care voi cerca să vorbesc în treacăt în cele ce urmează. Reformele sociale au

*) Nefrecventarea școlilor primare în Rusia era mult mai mare decât în România. Analfabetismul era mai înfricoșător decât la noi, dar el se datora, pe lângă cauzele economice, și unor cauze de ordin geografic, anume: distanța prea mare a școlilor. În Rusia europeană abia la 237 km² era câte o școală; în Asia, gubernia Semarkand avea la 2855 km² o școală; gubernia Faraghana, la 3666 km²; gubernia Semipaladinsk, la 4949 km²; iar Iakutsk, abia la 46433 km² avea o școală primară.

știut să facă posibilă această izbăvire. Continuarea se impune în mod necesar. Baza este prima grijă a ori cărui creator de lucruri noi, scopul însă, este cu totul altul. Răul cel mare este, că la noi și acum se învață aproape pretutindeni, numai scrierea, cititul și puțină, foarte puțină aritmetică. Abia în școlile primare urbane se propune și puțină istorie și geografie; științele naturale și fizica se propun numai în școlile orașelor mari¹⁾. Scopul înlăturării analfabetismului nu era să învățăm pe țărani zgâriitul câtorva caractere și semne convenționale: era mai curând, să ne pregătim mijloacele, cu ajutorul cărora se poate ajunge la o organizare de stat cu pretenții la viață activă.

Statul nostru încheat în forma lui definitivă s'a coagulat astfel în virtutea unui ideal puternic. Acesta trebuie sădit și educat în toate elementele cari îl compun. Înainte de toate trebuie să sugerăm fiecărui cetățean sentimentul reciprocității sociale, ca astfel să se poată organiza în falangă toate elementele Statului, având ca directivă permanentă, idealul suprem al lui. Căci nu la viața gastronomică trebuie să se reducă în ultima analiză activitatea disparată a indivizilor. Există un sentiment al universalității în timp și în spațiu, care cuprinde marginile granițelor noastre, pământul și universul întreg. Există apoi un scop mai presus de scopurile și țintele mărunte ale egoismelor noastre: este scopul pe care și-l făurește Statul, uneori trecând chiar peste interesele vremelnice ale indivizilor componenți. Statul nu poate ființa și progresa decât în funcție de acest *ideal organizat*, atât ca realitate filosofică și socială, cât și ca mijloace de realizare — după cum Statul nostru în specie, nu s'a putut sparge drum în cursul veacurilor decât în virtutea unui ideal sădit adânc: acela al Unirii. Suntem în plină fierbere socială. Sbuuciumările cotidiene sunt de bun augur. Ceea ce fierbe în țara aceasta aproape oboșită de somnolența ei de veacuri, este făurirea unui nou ideal. Fiecare națiune, ca să aibă drept la viață, trebuie să aibă conștiința unei misiuni morale și culturale. Fiii acestei națiuni trebuie să fie educați în vraja acestei conștiințe. Și aceasta este sarcina grea și imperioasă a dascălului nostru. Nu voi căuta să vorbesc aci cu amănunte despre idealele pe cari și le-au făurit în cursul anilor Anglia, Franța și Germania; nici despre faptul, că se credea, poate cu drept cuvânt, că la 1870 Franța a fost învinsă de „învățătorul german“, iar revanșa pare a se datori aceluiași element, pe care l-a pregătit Statul francez cu multă stăruință în cele câteva decenii din urmă. Dascălul român a făcut la noi marele început și tot el va trebui să continue opera de culturalizare a poporului. Masa enormă a școlarilor noștri dela țară ies din școala învățătorilor lor în plină adolescență, pentru a se întoarce din nou la ei cu alte aspirații și cu o și mai mare sete de lumină.

A. P.

¹⁾ Programa analitică este aceeași la orașe și la sate. (N. R.)

Subrevizorii școlari de control.

Când s'a făcut descentralizarea revizoratelor școlare, numindu-se subrevizori de control pentru un anumit număr de școli, s'a avut în vedere două lucruri mai importante și anume: că având subrevizorul sediul în mijlocul respectivului grup de școli, să aibă contact nemijlocit cu toate mișcările în aceea circumscripție, să poată face mai repede și mai cu ușurință deplasările, prin urmare inspecțiile școlilor să se poată face mai des și mai cu efect și al doilea ca acestea deplasări având o rază mai mică să nu îngreuneze bugetul statului.

Prin acest sistem de control al învățământului primar, ce e drept se atinge scopul de a se inspecta școlile repede, destul de des și fără multe spese; dar scopul cel mai important -- îndreptarea relor și ridicarea prestigiului învățământului -- nu numai că rămâne pe planul al doilea, ci după părerea mea este dea dreptul compromisat.

Cel care privește chestia dela distanță și care e preocupat, nu va putea înțelege aceasta, dar cel care își petrece viața la țară în mijlocul atâtor frământări dela sate, în mijlocul învățătorimii și mai ales cel care a gustat din slujba de subrevizor o va înțelege la perfecție.

Se naște dar întrebarea, cari sunt circumstanțele cari contrabalansează activitatea subrevizorului, cu alte cuvinte pentru ce este munca lui infructuoasă?

În primul rând, pentru că a intrat politica în sanctuarul școlar și molima aceasta și-a întins ghearele și asupra umilului subrevizor. Deja numirile subrevizorilor în cele mai multe cazuri se fac, nu la propunerea forurilor școlare, ci la intervențiile cluburilor politice. De sine se înțelege, că acești subrevizori nu sunt recrutați dintre cele mai bune elemente și aceștia în funcția lor de subrevizori nu sunt îndrumători cu greutate ai învățătorilor și a masselor pentru ridicarea învățământului, ci sunt în cele mai multe cazuri niște agenți politici supuși tuturor schimbărilor politice. Ni s'a dat ocazie să vedem asemenea exemplare de subrevizori, cari nici după îndigitările date de șefii lor, nu și-au știut face de ex. notele de drum și cari rugați fiind de subalternii lor să le facă o lecție de model, sau au esitat să o facă, sau au făcut-o sub toată critica. De ce respect să bucură asemenea organe de control în fața învățătorilor? Răspunsul e scurt. Un asemenea subrevizor nu are nici un prestigiu și în cele din urmă va fi redus la același numitor, la valoarea lui reală. Dacă se întâmplă să se facă schimbare de guvern și alegeri, de cari tot des avem norocire, apoi se vezi babilonie. Delegațiile subrevizorilor se revoacă, numiri noi nu se fac până nu se vede cine cum se produce pe teren politic, învățătorii își neglijează datoria, căci au de votat, au de primit oaspeți, cercurile culturale nu se admit, centrele culturale amuțesc, revizorii școlari județeni și chiar și in-

spectorii stau ca pe spini nefiind nici ei siguri pe picioarele lor. O adevărată eclipsă culturală.

N'am generaliza cazurile acestea, dacă ar fi ele sporadice, dar așa trebuie să ne ridicăm glasul contra lor, căci le vedem prea des și înrăurirea lor dezastruoasă o constatăm pas la pas.

Alt rău care coboară prestigiul subrevizorului de control este chestia cu ce diurne și cu ce spese de călătorie este el retribuit? A spune că diurna lui este 80 Lei și spesele de călătorie 3 Lei de klm și a ști că aceste diurne din anul 1922 nu s'au majorat este nu numai o rușine, ci deadreptul o desconsiderare a importanței oficiului ce-l poartă. Cu astfel de mijloace cum fac deplasările subrevizorii noștri? În 3 feluri. Sau își angajează trăsura și atunci pe lângă diurnele și spesele de călătorie ce le primesc, își macină și salariul, sau iau în considerare trăsurile subalternilor lor și atunci numai pot fi drepti și severi în munca lor, sau apoi — cazurile cele mai dese — călătoresc „per pedes apostolorum“ cu ghiozdanul subsuoară (simbolul agentului) peste dealuri și peste văi și atunci vai și amar de autoritatea lor și halal de acelea îndrumări ce le pot ei da.

Cine n'a văzut primăvara și toamna în ce hal sosesc ei pe la școli și cine poate să le invidieze soartea? Cine nu știe că ei, avizați fiind la mâncarea, trăsura și patul subalternilor lor, ajung în raport de servilizm față de aceia, ajung în deobliga, deci fără prestigiu și fără nici un senz. Este lucru clar ca lumina soarelui, că prin acest sistem de control subrevizorii după 2—3 inspecții să uzează complect și autoritatea lor în cele din urmă scade la punctul de înghețare. Unde mai punem apoi faptul că de multe ori observărilor făcute de subrevizori din partea forurilor competente nu li se dă nici o atențiune, rămân scrise și se îngroapă în dosare spre vecinica pomenire.

Ce e dar de făcut ca subrevizorii să fie niște adevărați apostoli și controlul școalelor să fie la înălțimea recerută?

Iată ce!

1. Să se scoată fără amânare politica din școală, căci nici învățătorul dar nici subrevizorul nu va putea servi cu credință la 2 domni: și culturii și politice; iar subrevizorii să fie numiți sau pe cale de concurs în baza meritelor, sau apoi la propunerea Asociației Invățătoresți, dintre învățătorii cei mai selecti ce-i avem, căci har Domnul avem și învățători destoinici, cari ar putea face frumoase servicii în controlul învățământului nostru atât de mașter tratat.

2. Subrevizorilor să li se asigure diurne și spese de drum potrivite ca să-și poată face deplasările în mod demn, altfel ca să nu fie avizați nici la mâncarea, dar nici la trăsurile învățătorilor, ba deadreptul să fie interzisă luarea în considerare a bună voinței învățătorilor, tocmai cum este interzisă luarea de mită.

3. Să se abstea dela șablonul de a se inspecta fiește care școală de 3 ori pe an, ori este lipsă ori nu este lipsă; fiindcă

avem învățători de aceia cari își fac datoria și fără de atâtea inspecții, în schimb la cei renitenți și slabi pregătiți să se facă și mai multe inspecții până când se vor îndrepta. De altă parte revizorii județeni, inspectorii primari, în inspecțiile lor să pătrundă și la periferii, la satele izolate nu numai pe la cele de lângă calea ferată; pentru că să vadă adevăratul tip de școli sătești, să vadă toate neajunsurile și totodată să dea și pildă de muncă și abnegațiune subrevizorului de control.

Dacă astfel s'ar face am ajunge în scurtă vreme a ne felicita pentru progresele ce le-am arăta, dar așa cu o lege școlară avansată, care în mare parte nu se execută, cu subrevizori agenți politici, cari se schimbă de câte ori suflă vântul, nu numai că nu contribuim la ridicarea masselor, ci cădem în păcatul național de a fi niște piedici în calea progresului.

O vorbă ca o sută. Decât cu actualul sistem de control mai bine la catedră cu toți subrevizorii și să nu așteptăm falimentul, căci posteritatea ne va condamna pentru nesocotința noastră.

Vasilii Nossa.

Cronică

Comitetul de redacție tinde ca revista „Inv.” — să apară în condiții din ce în ce mai bune. În decursul anului curent a cercat se facă mai multe îmbunătățiri penru ca ea să satisfacă toate pretențiile cetitorilor noștri. Am ridicat-o în rândul revistelor școlare de mână întâu încât ea astăzi începe a fi căutată și în cercurile mai înalte decât învățământul nostru primar. Acest lucru e un semn de înbărbătare pentru toți cei ce stau strânși în jurul ei și o cinste pentru cei ce o sprijinesc. Suntem aproape la jumătatea drumului și cetitorii sunt datori să se gândească la achitarea costului pe anul 1928. — Aranjarea abonamentului regulează editarea, încât revista poate apărea la termine fixe. Pe când întârzierea ne produce nereguli, pe cari noi ori cât am dori, nu le putem ocoli. — Rugăm deci cetitorii să nu-și uite de achitarea abonamentului pe anul curent pentru ca revista să nu fie stânjenită în avântul pe care l'a luat.

Sărbătorirea lui Gheorhge Coșbuc. În 9 Maiu s'a serbat împlinirea primului deceniu dela moartea marelui nostru poet: Gh. Coșbuc. Cu acest prilej s'a făcut peregrinaj la mormântul lui, s'a slujit obicinuitul parastas, s'au rostit cuvântări, iar în centrele de seamă s'au aranjat festivaluri.

Intre acestea poate cel mai răușit a fost cel dela Cluj, pornit de Cercul studenților someșeni, cu concursul distinsilor noștri scriitori: G. Bogdan-Duică, Oct. Goga, I. Agârbiceanu și Z. Bârsan.

Toți acești bărbați distinși ai literilor noastre românești au cercat se reliefeze figura gigantică a poetului Gh. Coșbuc, comentând-o cu reproduceri din opera lui poetică.

Nici unul însă n'a amintit de slujba modestă ce poetul — pentru a-și asigura pâinea de toate zilele — o făcea la Casa Școalelor. Aici îl adusese marele om de stat: *Spiru Haret* pentru al pune în slujba poporului. Astfel din incredințarea acestuia scrie „Războiul nostru pentru neatârănare“ și „Povestea unei coroane de oțel“.

Tot în aceasta calitate scrie pentru tineretul școlar „*Cartea vrednicilor românești*“ — precum și broșurica „*Din țara Basarabilor*“.

Dar Coșbuc mai știa ceva.

Știa că ajutând învățătorimea ajută poporul. Astfel se apucă și după ce revidează și îndreptează cele 74 de conferințe ținute de învățători le scoate sub îngrijirea sa în 2 volume spre a se putea utiliza la ședințele publice a cercurilor culturale. — Cu acel prilej le scrie și o prefață în care apreciază munca învățătorilor, fără ca lumea să fie vreodată mulțumită.

— „*Ei muncesc destul și de toate, — zice Gh. Coșbuc — și totuși lumea e ispitită a crede că nu fac nimic*“. Aceasta e însă o simplă părere ne spune el mai departe.

— „*Fiindcă activitatea lor e împărțită în o sută de direcții, rezultatele se văd puține când le privești răslețite. Suma tuturor e însă mare și cine o caută, cu bunăvoință și cu pricepere, o vede. Dar ce vrem să ne facă învățătorii așa ca să vadă și cei miopi? Să ne facă peste noapte, cărând cu pumnii, un Ciahlân în mijlocul Bărăganului, ori s'abată Dunărea ca să curgă dealungul Moldovei? Poate atunci le-am recunoaște munca. Poate atunci și nici atunci!*“

Dar activitatea lui Gh. Coșbuc nu s'a mărginit numai la atât. El ca să poată ajuta la perfecționarea dascălului român s'a apucat și a făcut traduceri din pedagogii clasici ai germanilor. Astfel avem în 2 volume „*Câteva idei asupra educației*“ de I. Locke și: „*Psichologia pedagogică*“ de Em. Martig.

Din aceste binecuvântate considerații, dascălul și școala din plaiurile ardelenene se închină în fața mormântului ce ascunde de 10 ani osămintele marelui nostru poet care în o formă așa de lapidară a știut caracteriza aprecierea de care ne bucurăm noi modeștii muncitori. — Dar dacă nu ne prețuește lumea ne-a știut prețui acest suflet ales, — care tocmai prin modestia sa a fost mai mare decât toți „*miopi*“.

Opera sa ne aduce cel mai mare folos în educația națională a tinerimei studioase. Nu ne putem închipui o serbare cu elevi de școală să nu se declame din Gh. Coșbuc. Deci aprecierea ce el a făcut tagmei dascălești, însutit să răsplătește prin cultul de care poetul să bucură în școala primară. Și aceasta se va mării tot mai mult, fiindcă e singurul nostru scriitor care născut și crescut la sate, a cunoscut amănunțit viața săteanului

nostru. Tot ce-a scris a fost și trăit, și astfel e cel mai gustat poet al nostru, al românilor, — atât din partea celor mici ca și din partea celor mari. — Prin opera sa în învățământul nostru primar și-a ridicat un altar, în care totdeauna va arde candela recunoștinței. Sufletul său iubit în veci va fi preaslăvit. *tr.*

Sărbătoarea Basarabiei. În ziua de 29 April s'a orânduit în Chișinăul Basarabiei sărbătorirea celor 10 ani dela unirea ei cu patria Mamă. Întreg praznicul înbrăcat în haina oficială nu a putut provoca însuflețirea și interesul neamului întreg așa cum s'ar fi căzut și ar fi trebuit să fie. Orașele și satele din restul țării s'au păstrat înfățișarea din zilele comune. Oratorii de ocazie n'au putut provoca entuziasmul ascultătorilor distrași și preocupați parcă de alte evenimente aduse la ordinea zilei.

Și dacă Înaltul Guvern a dat fiecărui deputat care a votat unirea drept cadou lotul de 50 jug. și dacă biserica basarabeană a fost ridicată la rangul de Metropolie, am întreba cu ce s'a ales școala basarabeană care singură poate arăta — în intervalul celor 10 ani — adevărate minuni pe terenul cultural? Cu ce au fost distinși cei 5000 de slujitori ai ei, cari de 10 ani muncesc fără preget în ogorul părăginit al provinciei de peste Prut? Cu ce s'au ales?! *Cu desconsiderarea* factorilor răspunzători dela București, cari nici până azi nu au aranjat situația celor 1500 de colegi neîncadrați la locul ce le compete după vechimea ce au în învățământ. Cu desconsiderarea celor 5000 de muncitori devotați ai neamului, cari n'au fost învredniciți să se poată ridica pe pământul lor la posturi de răspundere ca subvizori, revizori și inspectori, trebuind să sufere în fruntea județelor basarabene oameni importați, cari au rămas neînțelegători a tradiției școlare dintre Prut și Nistru.

Deci dacă oficialitatea a putut sărbători primul deceniu al eliberării Basarabiei, școala și dascălul basarabean așteaptă alt praznic, care să fie al lor și numai al lor.

10 Maiu. Dintre toate praznicile noastre naționale cel mai mare, este 10 Maiu. — Pe această zi sunt concentrate toate evenimentele mari ale numelui nostru, cari au pregătit și desăvârșit unirea politică a poporului românesc.

Pe lângă lucrurile obicinuite a anilor trecuți, ca serbări școlare, defilări și festivaluri artistice, anul acesta a avut încă conferențieri distinși în toate capitalele de județ și chiar unele târguri și târgușoare, cari au vorbit lumii românești despre personalitatea mare a regelui Ferdinand I.

Clujul a avut fericirea deosebită de a ținea câteva ocazii în sinul său pe distinsul profesor al universității din Iași *Dr. I. Petrovici*, fostul ministru al Instrucțiunii. Dânsul a avut înalta misiune de a vorbi miilor de elevi ai școalelor de tot felul despre strălucita figură istorică care ne-a dat zilele mărețe

a unui stat mare cu deplină libertate națională. Cu măiestria sa oratorică a știut să divizeze istoria Românilor în 2 epoci. Epoca *destrămării* ca: întemeierea principatelor, furtul Bucovinei, și răpirea Basarabiei. — Apoi *epoca refacerii*: unirea principatelor, dinastia străină, independența, regalitate și unirea provinciilor desrobite. În partea din urmă s'a oprit asupra calităților distinse a gloriosului rege Ferdinand, care în tot timpul domniei s'a distins ca un *mare român* știindu-se între înprejurări așa de deficiente să se identifice cu idealul neamului său. Pentru ajungerea acestuia a rupt'o cu tradițiile sale familiare, suferind surghiunul dușmanului pentru ca prin jertfa celor 800.000 viteji să asigure trăinicia statului cel nou pe care generațiile de azi și cele viitoare trebuie să-l apere și susțină împotriva dușmanilor interni și externi, cari vor cerca ca să-l slăbească și destrame.

Conferința marelui român și distinsului profesor spusă cu multă demnitate, încredere și convingere a fost o înaltă relevanță sufletească pentru întreg publicul clujan.

Hotărârile învățătorimei din Bucovina. În „Scrisoarea deschisă“ pe care conducerea Asociației noastre a adresat parlamentarilor ardeleni de toate nuanțele politice am arătat greșala ce au făcut cei câțiva învățători bucovineni cari s'au iăsat la târguială cu Ministerul Instrucțiunii în chestia încadrării nedrepte a colegilor noștri din provincia soră. Revista „*Voința școlii*“ din Cernăuți publicând în Nr. 3 luna Martie 1928 acela „*Scrisoare*“ cearcă să apere pe colegii cari au semnat Procesul verbal din 14 Decembrie 1927.

Că „*Critica*“ noastră nu s'a contrazis cu nimic și că noi ardelenii am avut perfectă dreptate se poate vedea din motiunea învățătorilor din județul Rădăuți, votată la 4 Martie 1928, precum și din dezideratele întregi dascălimi bucovinene care întrunită în ziua de 21 Aprilie 1928 la Cernăuți în adunare generală a hotărât că:

1. Respinge decizia Ministerului Instrucțiunii No. 6477—28, referitoare la încadrare, luată în urma procesului verbal dressat la 14 Decembrie 1927 de către delegații învățătoresți din Bucovina și parlamentarii bucovineni, fiindcă învățătorii semnatari ai procesului verbal amintit n'au avut alt mandat decât a cere respectarea deciziei Ministerului Instrucțiunii No. 36.522 din 10 Martie 1927, care decizie regula încadrarea învățătorimii din Bucovina în conformitate cu legea din 1924, art. 224 și fiindcă decizia ministerială No. 6437—28 nedreptățește o mare parte a învățătorimii.

2. Adaosul de 50% la salariul de bază să se acorde și învățătorilor de naționalitate română stabiliți în zona culturală înainte de intrarea în vigoare a legii învățământului primar din 1924, fiind greutățile aceleași pentru toți.

3. Salariile corpului didactic primar să nu se plătească

prin percepții, ci de Administrațiile financiare prin revizoratele școlare, deoarece altfel suferă învățământul și scade prestigiul învățătorimii.

4. Să se dispună ținerea conferințelor județene anuale, în cari să se discute problemele actuale ale învățământului primar din România.

5. Să se permită încasarea cotizațiilor către asociațiile profesionale prin statele de plată.

Pentru monumentul învățătorilor. Apelul făcut de către Asociația noastră îndemnând pe colegii învățătorii să contribuie unul fiecare la realizarea gândului, de a ridica un monument în memoria celor morți în războiul pentru întregirea neamului, câte cel puțin 100 Lei, a dat rezultate destul de satisfăcătoare, cari ne îndreptătesc a crede că vom ajunge nu peste mult în posesiunea unui fond corespunzător. Dar de sigur mai sunt mulți dintre noi cari încă n'am răspuns acestui îndemn. Folosim prilejul pentru a reînnoi rugarea noastră, ce o adresăm tuturor, să nu se subtragă dela această datorie, menită a ajuta realizarea unei opere atât de înălțătoare.

Congresul învățătorilor din vechiul regat. În zilele de 8, 9 și 10 Iulie a. c. se va ține la Galați congresul și adunarea generală a Asociației generale a învățătorilor din România, cu următoarea ordine de zi:

La congres: 1. Salarizarea învățătorilor, raportori dnii: Gr. Angelescu și I. Dobrian.

2. Intreținerea materială a școalelor primare, raportori dnii: N. Bratosin și P. Puchianu.

3. Propuneri de modificare a legii învățământului primar, raportori dnii: L. Mrejeriu și M. Vasiliu.

La adunarea generală. 1. Modificarea statutelor.

2. Bilanțul pe 1927 și bugetul pe 1928.

3. Crearea fondului pentru căminul și sanatoriile Asociației generale.

4. Alegerea comitetului central și a cenzorilor.

Toate memoriile și propunerile se vor trimite până la 25 Iunie la sediul Asociației (V. Păunescu șos. Pantelimon 24 București), cotele convenite pe adresa casierului general V. Dumitrescu (strada Mătăsari No. 5 București), iar cererile de găzduire dlui P. Puchianu, președintele Asociației de Covurlui, str. Romană No. 58, Galați.

Excursiunea învățătorilor ardeleni. În numărul 2 al revistei noastre, am publicat circulara Comitetului Asociației, prin care anunțăm intențiunea noastră de a organiza în vara acestui an, o excursiune în Bucovina. Moldova și Basarabia. Ceream în acea circulară, ca cei ce doresc să ia parte — și bine ar fi să fie cât mai mulți —, să se anunțe până la data de

15 Mai c. trimitând deodată și taxa de înscriere de 500 Lei, care, firește, se va bonifica în favoarea sa, la vreme. Anunțându-se până acuma un număr de colegi, care nu ni-se pare îndestulitor, *aducem la cunoștința Colegilor, că am prelungit termenul de înscriere, până la 10 Iunie c.* — Peste acest termen nu vom mai primi nici o adeziune, fiindcă și noi trebuie să știm cel puțin cu o lună înainte de plecare numărul exact al participanților, spre a putea face pașii necesari în scopul obținerii unei reduceri pe C. F. R. și eventual a primi ajutor dela Ministerul Instrucțiunii. Taxa de înscriere de 500 Lei, am fixat-o pentru ca să măsurăm cu ea seriozitatea celor ce se anunță, dar, cum spuneam, ea se va restitui la plecare celui ce a trimis-o.

Chiar în acest număr publicăm convocarea lansată de Comitetul Asociației învățătorilor din vechiul regat, care își va ține congresul anual în zilele de 8, 9 și 10 Iulie c. la Galați. Este probabil și credem-că ar fi chiar potrivit, ca itinerarul excursiei noastre să-l întocmim așa fel, spre a putea fi de față toți excursioniștii la acel congres al fraților noștri. Eventual se vor ivi și alte potriviri, cari să facă excursiunea noastră și plăcută și folositoare.

De acea repetăm din nou circulara noastră din 20 Februarie c. și rugăm să se anunțe cât mai mulți colegi, spre a putea face din excursiunea noastră o manifestare vrednică. Noi credem că excursiunea să țină cam 15 zile și să necesite de persoană aproximativ 3—4000 Lei.

Anunțurile și taxa de înscriere de 500 Lei, se vor trimite pe adresa: Banca Invățătorilor Cluj.

Un gest de solidaritate. Am pomenit în numărul de pe Aprilie al revistei noastre că în aceste zile au fost expediate noi prospecte pentru emisiunea a două a Băncii Invățătorilor din Cluj, care după rezultatele norocoase de până acum, a hotărât să urce capitalul societar dela 1 milion la 2 și jumătate milioane.

Suntem bucuroși să anunțăm că și aceasta a doua emisiune este pornită cu cele mai frumoase perspective de realizare, căci zilnic sosec iscălituri atât ale vechilor acționari, cât și ale altor colegi, cari n'au fost acționari până acum, dar cari, așa se vede, cetind apelul nostru, și-au dat seama, că a sta deoparte, atunci când instituțiunile noastre învățătoresți își urmează calea plină de triumfuri este cel puțin un act de indisciplinare și nesolidarizare. Mulți între dânsii, trimitând coala de subscriere, o însoțeste și de câteva rânduri, de încurajare și îndemn pentru noi cei din fruntea acestei bănci, cerând să mergem cu aceeași hotărâre tot înainte. În special ne-a surprins până la emoție gestul unui coleg al nostru, din com. Budinț, jud. Timiș, Iosif Chișu care ne scrie cu tot entuziasmul, că iscălește 100 de acțiuni din această emisiune, exprimându-și admirațiunea

sa pentru frumoasele progrese pe cari le-a realizat Banca Invățătorilor. La două zile după primirea coalei de subscrier, am și primit suma, de 28.000 Lei trimisă de acest inimos frate al nostru, pe numele Băncii Invățătorilor, care, așa se vede, a dorit să achite deodată costul acestor acțiuni.

Conducerea organizațiilor noastre exprimă și pe aceasta cale colegului nostru cele mai adânc simțite mulțumiri pentru spiritul înțelegător cu care a răspuns la Apelul nostru și-l asigurăm că vom căuta să muncim și pe mai departe, pentru progresul acestor instituțiuni, dorind din partea noastră să putem scrie despre cât mai mulți colegi asemenea cuvinte.

Banca Invățătorilor. Increderea acordată de lumea învățătorească, la noua emisiune, ne obligă să scriem și cu acest prilej câteva cuvinte de mai de parte îndemn, mai ales pentru aceia, cari până în prezent n'au răspuns apelului nostru. Este tuturora cunoscut, că pentru a ne spori capitalul propriu la Banca Invățătorilor am deschis o nouă emisiune, după toate formele legale, voind a ridica capitalul dela 1.000.000 Lei, la 2.500.000. Prospectele pentru noua emisiune au fost expediate tuturor acționarilor vechi precum și tuturor învățătorilor neacționari.

Cu deosebită satisfacțiune, am constatat, că din cele 6000 acțiuni emisia nouă, s'au iscălit până la sfârșitul lunii Aprilie c. 3920 acțiuni, urmând să se mai iscălească încă 2080. Din cele 3920 acțiuni noi de câte 250 Lei, s'au și achitat în întregime 80%, iar restul se achită în rate, așa cum prevede Prospectul.

Deci pentru cei ce încă nu sunt acționari până acum, stă la dispoziție încă un stoc de 2080 bucăți. Încercarea subscrierilor se va face la 31 Mai c. Dorind a număra pe toți colegii noștri între întemeietorii singurului institut economic învățătorec serios din Ardeal, facem și de data aceasta apel stăruitor către învățătorimea noastră să iscălească câte cel puțin 1—2 acțiuni, contribuind astfel la idea de solidaritate, care a format dintru început nădejdea noastră. Noi asigurăm pe toți acționarii vechi și noi, că vom fi ca și până acum, la postul nostru de datoric, acolo unde ne-a pus încrederea generală de aproape 10 ani de zile, în care vreme am întemeiat atâtea așezăminte de cultură și binefacere pentru breasla noastră.

Viața în alte planete e posibilă. După toate probabilitățile, viața există și pe planeta Marte și poate pe încă alte zeci, sute sau mii de planete din Univers. Astfel a declarat drul Henry Norris Ressel, profesor de astronomie la universitatea din Princeton (America).

Dacă există ființe și în alte lumi. — a spus d-sa. — atunci probabil, că ele au ajuns la o dezvoltare care întrece cu miliarde de ani pe a noastră. După cea mai rațională teorie asupra

originei planetelor, pământul nostru e mai recent decât orice alt corp ceresc, pe care s'a dezvoltat viața. Noi deci ființele de pe pământ, nu suntem unice. Lumea noastră e foarte tânără și suntem niște ființe, cari deabia am căpătat capacitatea de a ne studia originea. Suntem, așa vorbind, încă în faza copilăriei, iar nu la sfârșitul vieții noastre.

Mai departe dr. Russel a susținut, că cea mai rațională teorie a originii planetelor e aceea după care soarele a fost cândva o stea izolată mișcându-se în spațiu. Printr'o simplă întâmplare, o altă stea a trecut pe lângă soare și prin puterea de atracție a smuls porțiuni din gazele scarelui, cari s'au desprins în spațiu. Din pricina rotațiunii soarelui aceste gaze nu s'au mai putut reîntoarce la locul lor de origine și atunci ele au continuat mișcarea lor vecinică până ce s'au răcit și au format actuală noastră planetă.

Dr. Russel întreprinde în momentul de față interesante cercetări la observatorul de pe muntele Wilson.

Cinematografe la sate. Firma Pathé a realizat un proiector cinematografic atât de simplu în cât el poate fi mănuit de orice amator și instalația lui nu prezintă absolut nici o greutate.

Pentru acest proiector s'a făcut o serie de filme speciale, având jumătate din lărgimea filmelor obișnuite și fiind bineînțeleș, neinflamabile. El prezintă deci două calități esențiale: simplitatea și siguranța, la care se adaugă o a treia de aceeași importanță și anume, ieftinătatea. Plătindu-se la început o garanție de 1.950 franci acest proiector poate fi închiriat pentru suma de 12 fr. 50 c., pe săptămâna. Un program cinematografic compus dintr'o dramă, o comedie și un film educativ costă 100 franci pe săptămână.

În aceste condiții s'a socotit, că pentru un sat de circa 400 de locuitori de exemplu, va fi posibil proprietarului unei mici săli oarecare, să dea câte două reprezentații săptămânale, Sâmbăta și Duminica, punând prețuri de 2 sau 2 fr. 50, locul.

Cu prilejul acesta s'ar putea da locuitorilor satelor celor mai umile o distracție sănătoasă și educativă. În curând această frumoasă operă se va realiza poate în Franța. Când vom putea oare să spunem acelaș lucru și despre noi?

Un „salon“ al școlărilor. El se va deschide zilele acestea la Paris și după cum arată titlul, va fi o expoziție de picturi și sculpturi datorite exclusiv copiilor de școală, dintre cari unii n'au mai mult de 15 ani. După părerea unui mare critic de artă, multe din bucățile expuse ar face cinste chiar „salonului“ pictorilor și sculptorilor recunoscuți. Lucrările expuse au fost executate, în orele libere de către elevii liceului Buffon, din foburgul Montparnasse. Printre aceștia sunt mulți fii de ai pictorilor și sculptorilor cu renume ce locuiesc chiar în cartier. Liceul Buffon posedă o prea frumoasă colecție de picturi și sculpturi donate de acești artiști.

Tom Tit, prietenul copiilor, a murit. După adevăratul său nume, îl chema Arthur Good și era inginer de arte și manufacturi. Își făcuse însă un scop în viață — din a procura distracții copiilor.

Pseudonimul ce și-l luase — avea un caracter copilăresc, înadins ales pentru a isbi și mai mult imaginația tinerilor săi cititori.

Timp de o jumătate de secol, Tom Tit nu a avut altă preocupare de cât aceea de a distra copiii, instruindu-i în același timp.

A scris numeroase cărți și articole pline de ingenioase jocuri — care distrau copiii, și interesau adesea părinții.

Tom Tit îi învăța ucenicia îndemănare în sculptură, făcând din fărâmituri de pâine diferite chipuri; chibriturile sunt material de mii de jocuri diferite; grație lui, primele elemente de fizică se fixau în memorie.

Numele lui Tom Tit este extrem de popular și mulți din acei cari vor afla de moartea lui, vor simți emoția pe care o provoacă amintirile jocurilor din prima vârstă.

O mulțime imensă l-a urmat până la ultimul locaș.

Inițiativa „Astrei“. „Astra“ a luat inițiativa unei frumoase mișcări culturale pentru luminarea păturei intelectuale dela orașe și sate prin chestiuni de ordin general tratate de specialiști, într'o expunere accesibilă oricărui cetitor și într'o formă cât mai artistică, atât din punct de vedere literar cât și din punct de vedere al tipăririi. Știind bine cât folos aduce o carte editată îngrijit și artistic, față de aceeași carte scoasă pe hârtie de jurnal, tipar rău și legată slab, încât se desface când o deschizi. Până acum au apărut două volume, ale celor două secțiuni: istorică și a șt. naturale. *Epocile principale în istoria Românilor* de I. Lupaș și *Speologia* de Em. Racoviță. Ambele pe lângă conținutul însemnat, bine expus, clar și documentat, scris astfel ca oricine să poată, fără prea multă pierdere de timp să se inițieze în fiecare din aceste chestiuni, sunt și admirabil tipărite pe hârtie de cea mai bună calitate, cu un tipar ireproșabil, cu planșe cât se poate de clare și plăcute și cu o legătură solidă și frumoasă așa încât poate mulțumi cel mai rafinat gust artistic. Complex de calități care face căutarea lor cât mai mare și aduce rezultatul dorit, contribuind astfel la generalizarea și intensificarea cultului individual, ridicând prin aceasta nivelul cultural și moral al poporului nostru.

Cărțile „Astrei“ se tipăresc în atelierul „Ardealul“ din Cluj — unicul loc de putință a realizării lor, așa cum au fost concepute. Prețul lor scăzut, este apoi o altă armă de răspândire. — astăzi când criza financiară este așa de pronunțată.

Urăm mult succes „Astrei“ pentru realizarea frumoasei inițiative și ne asociem la scopul cultural ce-l urmărește.

Universitatea din Nancy, La 1 Iulie Universitatea din Nancy își deschide, ca în toți anii, cursurile de vară. Aceste cursuri — complectarea oricăror cursuri generale, prin cunoștințe speciale asupra oricăruia ram de activitate științifică, — sunt de un deosebit interes cultural și prezintă f. mari avantajii participanților, atât prin cultura ce le-o dă, cât și prin ușurința traiului. Un Comitet se îngrijește de plasarea studenților streini pe la diferite familii, în condițiuni cât se poate de favorabile. Pentru ori ce lămuriri a se adresa: l'Office de Renseignements de l'Université, 13, Place Carnot, Nancy.

Cărți și Reviste

Zeitschrift für Pädagogische Psychologie 129. Nr. 3. Martie 1928. Cuprinde următoarele articole: 1. J. Wagner, *Zur Psychologie der Schulstrafe* (Despre psihologia pedepsei în Școală); 2. W. Stern, *Zur Entwicklungspsychologie der Kindersprache* (Despre evoluția psihologică a limbajului copiilor), 3. V. Kommerell, *Ueber mathematische Begabung* (Datarea matematică).

Art. 1. Tratează despre cercetările de până acum referitoare la problema pedepsei în școală, apoi arată rezultatele căpătate de autor și sistematizate în lucrarea sa „Pedepsa din școală judecată de către școlari“, cu privire la următoarele chestiuni: a) Scopul pedepsei în școală; b) Cum sunt apreciate diferitele pedepse? c) Când pedepsa e socotită ușoară, d) Când e socotită aspră? e) Cât e de dezvoltată conștiința legăturii dintre vină și gradul pedepsei la școlari? Sunt interesante datele statistice rezultate din interpretarea răspunsurilor la punctul a) mai sus. (*Scopul pedepsei*):

	Băieți		Fete	
	9-12 ani	13-15 ani	9-12ani	13-15 ani
Indreptarea :	54,7%	80,2%	60,8%	79,0%
Înfrișorarea :	24,2 „	12,0 „	21,4 „	15,6 „
Răzbunarea :	5,4 „	6,3 „	7,3 „	4,1 „
Alte scopuri :	15,7 „	1,5 „	10,5 „	1,8 „

Aceste rezultate, interpretate, arată dezvoltarea morală a copilului.

La punctul b) (*Valoarea pedepsei*). Școlarii pot așeza în ordinea importanței singuraticile pedepse din școală, ceea ce arată ce fel simt dânsii pedeapsa.

Criteriul acestei clarificări este un anumit grad de „durere“, produs de pedepsele aplicate.

c, d) Pe de altă parte, judecând *motivele pentru pedepsele ușoare și grele*, copiii dau o mulțime de răspunsuri, din care se poate face analiza psihologică așa cum o simt ei. În privința punctului e), *conștiința raportului dintre vină și gradul pedepsei* se arată cum copiii au un sentiment fin de a aprecia acest raport. De pedeapsa justă depinde și efectul ei. -- Problema are pe această latură și o valoare morală. Autorul studiază apoi momentele psihologice ale trăirii pedepsei, pentru care sunt importante: a) Felul pedepsei c) gradul (măsura) pedepșirii, c) Executarea pedepsei, d) Ordonatorul pedepsei, e) Sexul copilului pedepsit, g) vârsta, h) mediul social din care face parte, i) împrejurările de fapt care au provocat vina școlarului. Se arată apoi pe larg psihologia *felului* pedepsei, vinei, insistându-se cu privire la ispita ce a provocat vina școlarului asupra următoarelor momente: a) momentul afectiv ca imbold, inteligența ca împiedecare (reținere) b) momentul afectiv ca piedecă (la ispită) și inteligența ca imbold, c) momentul afectiv și inteligența ca imbold, d) amândouă ca piedecă. rii. etc.).

Cu privire la *eficacitatea pedepselor „naturale“* se spune că acestea *ating numai superficial. Educația adevărată care urmărește o îmbunătățire morală nu poate atinge prin acest fel de pedepse de cât foarte rar scopul urmărit și anume când îndeplinirea pedepsei cuprinde și alte momente secundare, care ating pe școlar nu numai printr'o suferință fizică ci și prin una morală* (rușine, sentimentul demnității, pierderea încrede-

Cercetând psihologic felul în care se îndeplinește pedeapsa, J. Wagner arată că tocmai *în acest moment găsim adevărata problemă pedagogică a pedepsei*.

Eficacitatea pedepsei, după chiar mărturiile școlarilor depinde de: I. *Imprejurări datorite timpului*: a) *Pedeapsa poate fi îndeplinită imediat*, b) *după oră* c) *Pedeapsa poate fi ridicată, condiționat*, d) *poate fi ridicată imediat sau după o prealabilă amenințare*, e) *poate trece câțva timp până ce se îndeplinește, poate fi îndeplinită printr'un act scurt sau printr'o serie de acte*. Toate acestea împrejurări au un răsunet special în sufletul copilului. În cazul a) pedeapsa e ușoară și împlinită mai cu plăcere. În cazul b) starea emotivă apăsă mai greu, pedeapsa e mai aspră. cazul c) presupune convingerea în restituția stării grele dinainte de culpă, de aceea pedeapsa pierde din gravitate și e mai suportabilă. În cazul d, pedeapsa imediată e simțită mai greu, trezind un afect puternic în sufletul copilului. Amenințarea prealabilă pedepsei atrage — ca orice piedecă, în vederea pedepsei — *imposibilitatea sau indiferența școlarilor*, e) când împlinirea pedepsei e de scurtă durată ea e mai suportabilă. Pedepsele în serie amărăsc pe școlar, făcându-l să piardă raportul dintre vină și gradul ispășirii.

Interesantă e și *starea afectivă a educătorului, ce dictează pedeapsa*. a) *Lipsit de afectivitate, liniștit, stăpânit* — b) *ner-*

vos și iritat, c) impresionat dureros, d) batjocoritor sau fantastic, e) circiobar (rancunos). Aceste stări sufletești ale dascălului au firește răsunet diferit în sufletul copiilor. În cazul a, uneori copiii cred pe educator indiferent de cele mai multe ori însă „își găsească în el stăpânul“. În cazul b copii ghicesc slăbiciunea profesorului. În cazul c, pedeapsa este adânc simțită de elev, care vede că profesorul se îngrozește de răutatea sa și simte cărecare legătură între sufletul educatorului și sufletul său. În cazul d, pedeapsa atrage răutatea și recalcitrantă din partea școlărilor. În cazul e, pedeapsa nu își ajunge scopul și trezește o prăpastie între școlar și educator.

Pedeapsa în grup este suferită mai ușor și chiar cu oarecare mândrie: „eroismul pedepsei“...

Trecând la psihologia scopului pedagogic al pedepsei, Wagner amintește patru teorii: 1. *Teoria intimidării* (Abschreckungstheorie), 2. *Teoria îndreptării* (perfecționării) și 3. *Teoria recompensării* greșelii. Fiecare din aceste trei feluri de interpretare a scopului pedepsei poate găsi în realitate vre'o îndreptățire, însă firește că, fiecareia-i corespunde o anumită concepție morală și deci cea de a doua și a treia au un preț mai mare. În sfârșit 3. *Teoria reconcilierii* cea mai înaltă în valoare morală, deoarece conștiința se ridică la ideea ce există mai presus de noi în domeniul superior, obiectiv și spiritual de care depind îndatoririle noastre. — Am resumat numai câteva din ideile importantului studiu al lui J. Wagner, pe care-l recomandăm atenției colegilor pentru marea lui importanță în educația școlară.

Al 2-lea studiu din această revistă dă câteva considerații extrase din a IV ediție a lucrării celebre datorită Clarei și lui Will. Stern despre „Limbajul copiilor“ (Kindersprache, Leipzig, Barth 1928), complect revăzută pentru întâia dată de la prima publicare și pusă la curent cu noile progrese științifice în materie.

Articolul 3 ne dă un studiu statistic despre dotarea matematică în legătură cu alte aptitudini. Studiul e însoțit de tabele de corelații și grafice explicative.

— La rubrica „Contribuții mărunte și comunicări, L. H. Ad. Geck face o comunicare despre ideile cunoscutului sociolog francez G. Turde († 1904), cu o privire la psihologia socială a copilăriei.

— Printre altele, se anunță, în sfârșit, că cel de al IX congres internațional de Psihologie se va ține în August sau Septembrie 1929 în America, la New-Haven, Connecticut în Statele Unite, sub președinția psihologului Mc. Keen Cattell.

— În „Zeitschrift für Angewandte Psychologie“, vol. 29 caet. 6, 1928, găsim două studii interesante: a) H. Hetzer u. Berta Reindorf, *Sprachentwicklung und soziales Milieu* (Desvoltarea limbajului și mediul social). b) L. Sell, *Beschreibung eines normalen Zwölfjährigen Knaben* (Descrierea unui băiat normal de 12 ani).

— In „*The British Journal of Psychology*“, vol. XVIII. Part. 2 Oct. 1927, găsim un studiu foarte important al lui J. Piaget, *La première année de l'Enfant* (Primul an din vârsta copilului); iar în aceeași revistă, part. 3. Ian. 1928, studiu aceluiș autor, intitulat: *La Causalité chez l'Enfant* (Cauzalitatea la copil), pe lângă multe alte studii de psihologie în limba engleză. Asupra studiilor lui Piaget, Helzer și Reindorf și Sell, precum și asupra unor alte studii din „*Th. Br. J. of Psychol.*“, vom reveni în numerile următoare, mai pe larg.

— In „*Rev. Generală a Invățământului*“, an. XVI. Nr. 3, Martie 1928, relevăm articolul măsurat și judicios al dlui I. Cabrea despre *Reforma Invățământului Secundar* și al dnei Elisa Alexandrescu, *Studiul Individualității în școala primară*. Ni se împărtășese reflecțiile și impresiile autoarei precum și unele rezultate *provizorii*, cu privire la examinarea copiilor din școala primară cu testele *Binet-Simon* și cu aplicarea fișei de observație medico pedagogice). Autoarea are justa impresie — care trebuie însă transformată în convingere științifică evidentă de mult în Psihologia aplicată, că „noi nu trebuie să comparăm elevii noștri cu elevii de alte naționalități“, ceiace — scrie dsa — mi se pare că nu este un bun criteriu. Evident: tocmai criteriul *național* de apreciere ne lipsește. Și prima operație necesară în aprecierea inteligenței cu „scara metrică“... este stabilirea pe baze de material vast, prelucrat statistic, a *etalonului național de dezvoltare a inteligenței*. — (Vezi articolul nostru din acest număr.) Altfel, toate rezultatele noastre din măsurarea cu teste a inteligenței nu au nici o valoare, fiind *arbitrare*.

R. D.

Speologia. Discurs de recepțiune *Em. Racoviță*, cu răspuns de Gr. Antipa Ed. „Astra“ tip. „Ardealul“ Cluj.

Tainele vechilor caverne, cu toate legendele și misterele lor, asemenea tuturor tainelor, sunt încetul cu încetul îndepărtate de atotputernica curiozitate științifică. Uriășele bolți, susținute de masive coloane cristaline, au fost în sfârșit cercetate de omul de știință și prin aceasta s'a scos la iveală importanța covârșitoare a lor pentru Biologie. Știința domeniului subteran s'a numit *Speologie*, iar partea ce privește viața din acest domeniu *Biospeologie*.

Speologia s'a născut în urma cercetării de către preistorici și paleontologi a peșterilor, pentru a găsi urme vechi — fosile — din trecutul „moșneagului pământ“. Geologii apoi au fost ademeniți să studieze grotile mai deaproape din punct de vedere al constituției lor fizice și al istoriei lor paleontologice. Interesul biologilor asupra *Speologiei* a fost provocat de entomologi. Astfel s'a descoperit neprețuita comoară ce se ascunde în aceste goluri subpământene. Într'adevăr pentru susținerea teoriei evoluționiste — a factorului adaptarea la mediu — s'a găsit în aceste peșteri dovezi inalterabile pentru a pune în evi-

dență adaptarea. Dar cunoașterea celor mai importante probleme de morfologie, filologie, biogeografie și biologie — tot odată ne informează prețios asupra modalităților sub cari s'a făcut evoluția speciilor de viețuitoare. Pentru punerea în evidență a adaptării, ar trebui aleasă o formă de viețuitoare bine studiată, cu filogenie deja deslușită și mai ales un mediu intern permeabil, și a o supune influenței unui nou factor fizic cât se poate de simplu și ușor de mânuit. Ori un atare factor se poate găsi chiar în natură — în aceste caverne, căci în împărăția peșterilor lumină nu-i, soarele lipsește și deci lipsesc și multipli și variații factori ce iau ființa din creiatarea lui energie, nevoșcat e aerul, neschimbată căldura ori frigul, o umezală fără sfârșit picură din ciucuri de piatră și se împânzește de pereți — veșnic aceleași și aceleași fenomene — deci o constanță f. potrivită. Să nu uităm apoi că peșterile trăesc în izolare aproape absolută, pe când locuitorii celorlalte medii, având multiple ocazii de încrucișare, sunt mai totdeauna corciturii, mai mult sau mai puțin complexe. Iar faptul că în peșteri e ușor să instalezi experiența în mediul natural al vieții puse la încercare și în condițiuni de existență neschimbate, constituie un avantaj foarte mare, pe când mediile artificiale, mediile de laborator, introduc în rezultatele experienței, cauze de erori grave și greu de descoperit.

Știm cu toții că evoluția s'a făcut în epoci de ani, asupra cărora nu se poate fixa un număr. Inșă din vechile viețuitoare, care au trăit mult înaintea timpurilor noastre, nu avem decât sateva „fosile“ petrificate — din reconstruirea cărora putem cu aproximație destul de mare să refacem diferitele specii. Cine ar fi crezut că în peșteri s'ar putea găsi „fosile vii“ sau „mărtorii oculari ai acestor vremuri vechi, cari ne permit să avem o idee clară și precisă despre structura speciilor dispărute — azi reprezentate numai prin fosile. Acești mărtorii sunt „relictele“ — adecă specii ce au străbătut nemodificate până azi, noianuri de vremi de o îndepărtare ce cu greu se poate concepe. Aceasta inerție de structură ne-o explicăm prin constanța, mai mult sau mai puțin, a mediului în care trăiesc aceste specii. Așa dar aceste „relicte“ ne pot lămuri multe chestiuni asupra cărora Biologia a emis numai ipoteze, ne având nici un fapt experimental pe care să se bazeze. In ultimul timp, mulțumită faptului că paleontologii se trag din zoologi și botaniști, nu din geologi ca până acum și mulțumită cercetărilor speologice sau lămurit multe chestiuni de importanță enormă pentru Biologie.

Populația peșterilor, hudelor, cavernelor, prăpăștiilor verticale etc. — câmpul de cercetare al Speologiei — este f. variată, de origini deosebite și de vârstă geologică f. diferită — dar luată deavalmă o putem împărți în trei categorii etologice.

1° Troglaxenii — vietăți ce se adăpostesc, numai, în peș-

teri, în general nu departe de intrări, dar care nu le locuiesc în mod constant și nu se reproduc în ele.

2'. Trogiophilii — vietăți cari trăesc și se reproduc ades în peșteri, dar cari trăesc și la suprafață. Din această categorie mai ales „higrofilii“ — amatori forțați ai umezelii și „lucifugii“ — iubitorii tainicului întunec.

3'. Troglobii — vietăți ce trăesc exclusiv în peșteri, ce nu sunt reprezentate în alte domenii biogeografice și ai căror indivizii sunt atât de strict adaptați mediului, încât pier când sunt secși la suprafață.

S'a văzut că mai toată această populație numeroasă de specii troglobii este constituită din relice de toate vârstele (mai ales terțiare și quaternare). De aceea marea importanță a lor, ca parte explicativă și reconstitutivă a vremilor antistrămonești.

Pe lângă frumoasa expunere a importanței Speologiei, Dl Prof. Em. Racoviță mai vorbește despre Speologie ca știința sintetică, înțelegând prin aceasta o știință care are de obiect cercetarea integrală a unei anumite porțiuni a acestei lumi, cu toată zestrea ei de factori energetici și de făpturi materiale. Au trecut vremile, spune Dsa, când la Universități studentul privea o învățătură complectă; — atât corpul, cât și mintea, cât și inima erau perfecționate prin gimnastică de esență superioară, fizică, morală și intelectuală, ce procură trecerea prin cicluri complecte și unitare. Azi învățătura nu mai e educativă, ci pur instructivă.

În urma creșterii cunoștințelor asupra naturii s'a simțit nevoia specializării și împărțirii lor. Așa că specialistul de azi, nu cunoaște decât o anumită parte din natură și nu-și poate împrumuta cunoștințe decât din această parte. Științele sintetice se silesc să lege într'un „tot“ ordonat și armonic, toate cunoștințele răzlețe câștigate de științele analitice, în domeniul lor. Dintre aceste științe sintetice face parte și Speologia. Fiecare dintre ele (Oceanografia — știința mărilor; Limnologia — știința apelor dulci; Pedologia — știința mediilor terestre cultivabile etc.) caută să formeze o teorie generală — unitară — deci un „tot“ — constituit din toate fenomenele naturale unitare, explicate între ele așa că cel ce le învață să nu mai buchișească de rost, ci să tâlmăcească fenomenele din fapte pe cari le va cerceta. În aceasta constă valoarea educativă a științelor sintetice.

Se știe că adevăratul înființător al științei „Biospeologia“ este Dl Prof. Dr. Em. Racoviță. Cu toate că începutul carierei Sale științifice a fost îndreptat în altă parte, a fost atras de acest mediu subteran pentru a căuta explicarea experimentală a problemei adaptării. Iluziile Sale au fost de cea mai bună inițiativă, iar rezultatul vorbește prin înființarea Institutului de Speologie din Cluj, prin redactarea revistei „Biospeologica“.

prin „Centrala cercetărilor speologice mondiale“ dela Sorbona și prin avântul cercetărilor în această direcție, căci într'un timp de 19 ani s'au explorat peste 1000 caverne din toate țările lumii și s'au publicat deja 54 memorii. Atât concepțiunea teoretică cât și organizarea practică, dată acestei interpretări de cercetare și studii este o operă de maesru.

Se cuvine deci, ca fiecare dintre noi să dea recunoștința sa, marelui învățat român, prin citirea acestei cărți, din care va afla multe lucruri folositoare și care îi va da cele mai bune sfaturi pentru cercetări de peșteri — despre al căror rezultat e bine să se anunțe Institutului de Speologie din Cluj.

Asupra cărții „Epocele principale în istoria Românilor“ de I. Lupăș vom reveni în N-rul viitor.

Păcală argat — comedie poporană în 4 acte de Petre Dulfu
Cartea Rom. — Prețul 60 Lei.

Cine nu a auzit de Păcală? Știe oricine câtă vioașie sănătoasă aduce citirea isprăvilor lui, dar în ce măsură ar produce haz reprezentarea vreunei isprăvi de-a lui, puțini s'au gândit. Punându-și această chestiune, autorul realizează răspunsul în acțiune — adecă în teatru. Subiectul este „Păcală argat“ — adecă argat cu intenția de-a face dintr'o femeie necredincioasă una credincioasă, lucru care îi izbuteste pe deplin.

Comedia scrisă în proză, presărată cu cântece vesele, este o minunată bucată pentru reprezentarea ei la sate. Faptul că prezintă pe Păcală — tipul românului șmecher — și pe o femeie necredincioasă — lucru destul de obișnuit la țară — este cea mai bună recomandare în acest sens.

Dece să dăm poporului piese streine, grele, cu intrigi pe care nu le înțelege, când putem să-i reprezentăm un „Păcală argat“, mult mai reală și mai aproape de sufletul lui. Invățătorii vor înțelege acest lucru și nu vor ezita deloc să treacă această piesă prin încercarea unei reprezentații, care desigur va fi deplin succesă.

Orientări în filosofie. I. N. Davidescu, Satu-Mare. Tip. „Corvin“. Prețul 30 Lei.

Filozofia s'a născut la Greci — aceasta pentru că ei se găseau într'o regiune care te ispita să te gândești „de unde vine“? Această ispită s'a manifestat în adânci meditațiuni, cari au avut rezultat — punerea bazelor filosofiei. În decursul vremilor filosofia a trecut prin multe schimbări și prin multe școale sau sisteme. Prima e școala naturalistă; originea ei este în mitologia greacă cu concepții f. apropiate de sufletul omului — căci Zcii sunt cu totul asemănători omului, minus puterile nelimitate. Faptul acesta a fost deasemenea un motiv al nașterii filosofiei la Greci — căci la alte popoare „Zcii erau des-

poți strașnici și tirani cari nu permiteau ca vreun muritor să se amestece în tainele lor. Mitologia era deci o reflecție asupra originii Zeilor, filosofia devine o reflecție asupra originii naturii. Misterele orifice aduc în discuția filosofiei, problema metempsihozei, mult desbătută în toate sistemele filosofice — ea constă în peregrinarea sufletului după moartea trupului pentru purificarea lui de păcatele din timpul vieții sale pământești.

Primii filosofi însemnați au fost: Thales, Anaximenes și Anaximandros. Ei aduc: legea constanței materiei, metodă obiectivă, găsesc principiul și substanța universală (Thales-apa; Anaximenes-aerul). Pithagoras demonstrează teoria numerilor, cu care explică legile naturii, el susține unitatea lumii și condacerea ei de un singur spirit universal. Teoria metempsihozei se bazează la el pe un substrat moral-religios. Panteismul urmează firul dezvoltării filosofiei. Heraclit afirmă că substanța unică a lumii este focul. Anaxogoras susține dualismul — pe lângă materie trebuie să există și o voință creatoare, care conduce în vederea unor scopuri bine definite. Democrit pune bazele teoriei atomiste, în viață și azi. După el avem o singură datorie — să lucrăm pentru fericirea proprie. Urmează sofistii cari schimbă cu totul direcția gândirii. — Ei pun problema naturii prin om, nu invers ca până acuma.

Socrates primează cu inteligența sa. El pune ca normă principală în viață — Rațiunea. Metoda lui este cunoscută sub denumirea de „metodă dialectică“ — adică aflarea și cunoașterea adevărului prin discuțiune. Toate faptele noastre trebuie subordonate rațiunii. — Astfel vom feri omenirea de rău, vom cultiva virtutea etc. Dar pentru acestea trebuie să ne cultivăm. să învățăm, căci numai oamenii învățați pot fi buni. Dacă vrem ca cineva să săvârșească binele, va trebui să-l cunoască. Cum binele în sine este o virtute, va trebui să cultivăm această virtute. Și virtutea la rândul ei este o formă de activitate a rațiunii. Cetățeanul lui Socrate va subordona fericirea sa. celui obștești, căci numai fericirea tuturor poate aduce fericirea individuală. După tragedia ncarate a lui Răsar trei secolii din sămânța ideilor propagate de el. Școala cirenaică (fericirea se poate ajunge prin cultivarea plăcerilor), școala cinică (cu Diogene — nimicirea sclaviei), școala megarică (caută și nu găsește, o unitate între „existentă“ și rațiune).

Platon în operele sale ne-a lăsat urme năduioase despre ideile lui Socrat. Altfel n'am fi știut că a existat un Socrate, căci el n'a scris nimic. Platon admite rațiunea dar o numește „Ideie“. Toate ideile au tendința de unificare în „ideea Bine-lui“. Dumnezeu este „Binele în sine“. Din întreg sistemul platonian lipsește acțiunea voinții. Statul își are idealul său ca orice individ. Politica fără ideal nu este bună. Statul este o persoană și cetățenii sunt membrele sale. El crede că scopul individului este Statul (croare fundamentală în „Republica“). Ideile lui se pot rezuma în: „Ținta supremă a vieții este binele.

Binele învățat, înseamnă că va fi săvârșit. Nimeni nu gîsește cu știința". Statul lui Platon nu poate fi condus decât de filosofi — el rămîne din cauza aceasta o utopie. Cultul competenței din „Republica“ cere ca fiecare cetățean să rămîna la ocupația pentru care s'a născut — deci la cea care îi place. — Platon a scris 48 de lucrări și a înființat Academia unde ținea cursuri tineretului.

Autorul promite extinderea sistemului filozofic a lui Platon într'o viitoare carte. Așteptăm cu nerăbdare.

Intr'un spațiu restrîns evoluția filosofiei, dela începutul ei pînă la anul 347 (moartea lui Platon) ne e înfățișată într'un fel atrăgător de expunere și într'o laudabilă năzuință de-a fi pe înțelesul tuturor, — șanse mari de accesibilitate a unei cărți.

Voluntara — piesă într'un act de S. Ionescu. Cartea Rom. Prețul 12 Lei.

Răsboiul! — cine nu-l cunoaște?

O eroină își jertfește viața pentru patrie. Mulțumită ei se câștigă o bătălie amenințată. Jertfa ei aduce victoria unei armate.

Piesa o recomandăm învățătorilor pentru activitatea extra-scolară, la teatrele sătești. O piesă care redesteaptă o dragoste adormită sau neglijată din cauza neațătării — dragostea de țară, care e bine ca din cînd în cînd să fie mai adînc răscolită. Scrisă în frumoase versuri și într'un cadru cu prea puține pretenții materiale, cu persoane puține (4) poate satisface orice cerințe teatrală dela sate.

Piesa e scrisă în amintirea eroinei Maria Ion. Zamfir, ale cărei rămășițe sunt depuse la Mărășești spre a sta vecinică dovadă despre curajul unei românce.

Biblioteca „Cunoștințe folositoare“ Seria A No. 39.

„Noțiuni de electricitate“ Ing. I. Casetti.

Ce distanță de timp ne desparte de primele fenomene electrice observate de om, nu ne putem închipui — deoarece acestea erau fenomenele atmosferice, cari existau dela începutul lumii și vor exista pînă la sfîrșitul ei: ca fulgerul cu trăsnetul, atracțiunea unor corpuri etc. Dar ce schimbare mare a suferit manifestarea electricității de atîta vreme o știm cu toții, ne vorbesc becurile din drum, uzinele electrice și toate motoarele electrice. Omul este, însă, un mare egoist pentru binele său. Nu cunoaște natura electricității. Nu știe ce este. Totuși se folosește de dînsa pentru a-și ușura traiul.

Electricitatea se manifestă în două feluri — prin curent continuu și prin curent alternativ. Cel mai însemnat pentru viața practică este cel din urmă, baza tuturor motoarelor electrice. Curentul continuu este întrebuițat la: acumulatori, electromagneți, telefon, radio etc.

Avînd în vedere progresul Științei Fizicei actuale, în urma

electricității, e bine ca fiecare să cunoscă noțiunile fundamentale ale ei. Este de mirat că Dl Ing. Casetti a putut, în mod așa de simplu și spațiu așa de restrâns, să expună parte din aceste noțiuni. Poate deci oricine profita de acest avantaj al cărții. Este de mare folos și învățătorilor, căci vor ști ce să răspundă vreunui copil mai răsărit, care-i va întreba:

— Dle învățător, de ce arde becul?

Bibl. „Cunoștințe folositoare“ Seria C. No. 30.

„Macedo-Români“. Tache Papahagi, prof.

La înființarea Daciei Aureliane o parte a colonilor din Dacia au trecut Dunărea așezându-se prin: masivul Pindului, regiunii Veriei (lângă Salonic), în ținuturile Coriței, Bitoliei, Muzachiei, Valoniei, pe la poalele Olimpului și în Nord-vestul Salonicului (Megleno-Români). Prin interpunerea și așezarea Slavilor în sudul Dunării, elementul sub-dunărean a fost despărțit de cel nord-danubian, — de Români din Dacia Traiană. Așezați în munți Macedo-Români și-au păstrat limba ca și frații lor din nord:

„Casa noastră-i muntele“, zice un aromân.

„Codru-i frate cu Românul“, răspunde alt român.

Români din Sudul Dunării au fost cei dintâi care s'au constituit într'un Stat politic-militar independent (Valachia mare și mică din sec. 10). Popor dârz, ca și frații lor din Nord, ei au trecut prin multe încercări ale sorții — nelăsându-se însă niciodată zdrobiți, mimiciți. Împărații Bizanțului le purtau frica, Turcii deasemenea. Totuși prea mare era puhoiul streinilor din jur pentruca să se poate afirma.

Ocupațiile lor principale sunt: păstoritul și cărvănăritul (căraușia cu ajutorul caravanelor). Dar o mulțime de alte ramuri de activitate comercială, industrială și artistică, le îmbogățește programul de muncă. Prin reprezentanții lor ei stau în fruntea culturii sud-balcanice, spiritul lor ager, încercat prin multe necazuri le dă această primordialitate.

Pe lângă figurile războinice și haiducești, ce a dat acest neam, remarcăm pe reprezentanții culturii: G. Averoff, Baro-nul Sina, Dumba, Andrei Șaguna, Gojdu etc. însemnați chiar în viața noastră nord danubiană.

Graiul lor a primit influența popoarelor din jur precum și noi am primit influențele: grecești, slavonești, ungurești, turcești, etc. Totuși deosebiri mari nu sunt. Câteva exemple ne vor clarifica mai bine:

„Boulu s'leagă di coarne și omlu di limbă“

„Munțile di neauă nu si-aspere“

„Vimtu seamîn'i“ — furtună adun'i“.

Tara Românească a dat ajutor fraților din Sud. Dar e greu a salva un neam închis în închisori streine.

În sudul Dunării se află:

1. Istroromâni,

2. Megleno-românii,

3. Aromânii,

Toți aceștia sunt pe cale de dispariție, dacă cumva vre'o hotărâre mare nu-i va putea transporta în nordul Dunării.

E bine ca fiecare să cunoască scarta fraților necăjiți, ca cel puțin, cu gândul să fie alături de ei pentru învingerea greutăților.

Faptă și răsplată. P. Dulfu. Cart. Rom. Prețul 25.

Se știe că direcția educativă a copilului este mult influențată de scrieri, cari să-i bruscheze fantezia. În ultimul timp s'a recurs la astfel de scrieri pentru educația morală a copilului. Acestea toate au un subiect de povești pe o temă morală — și tocmai aceasta este cea ce prinde mai mult și impresionează pe copil. Povestirile Dlui Dulfu constituie pentru acest scop un minunat mijloc de educație, așa că nu pot lipsi din biblioteca oricărei școli.

Cunoștințe folositoare Seria B. No. 51.

Practica agricolă. Dim. Bejenaru, inv.-agricol.

Care școală nu are local pentru pomicultură? — Dar care îl are bine îngrijit, așa încât să fie ajutor elevilor în complectarea cunoștințelor asupra acestei direcțiuni? Desigur prea puțin! Îngrijirea terenului nu necesită obligațiuni mari, deoarece se poate face chiar cu elevi. Aceștia vor câștiga prin aceasta tocmai ceea ce caută a li-se da. Dar îngrijirea aceasta necesită pe lângă unelte și o normă conducătoare pentru ajungerea scopului. Ce ar fi dacă fiecare elev ar face ce ar vrea și când ar vrea. De ex. ar semăna vara pentru ca să culegă iarna sau altele de felul acesta? — Învățătorii trebuie să fie conducătorii tuturor lucrărilor — dar pentru asta se cer cunoștințe agricole și pomifere, pe cari și-le vor completa din vreo carte de specialitate. Una, care poate servi pentru oricare ramură a pomiculturei este cartea Dlui Bejenaru. Pe lângă bogăția instrucțiunilor, pe lângă frumosul fel de-a expune și mai ales (astăzi) pe lângă modestul preț de 5 lei, cartea este un îndrumător practic și util oricărui învățător.

Cunoștințe folositoare. Seria B. No. 50.

Blenoragia sau sculamentul Dr. Nic. B. Ioan.

Se știe ce plagă groaznică sunt boalele venerice printre țărâtimea noastră. Cu toate că sunt rare totuși, dacă nu se face tratamentul prescris de medic, pot fi, la un singur individ, focar de răspândire pentru o masă mai mare. Ele pot fi foarte periculoase, atât prin urmările fizice cât mai ales prin cele psihice. În vederea evitării lor, învățătorii sunt cei mai chemați de-a ține conferințe populare, în care se arate în ce constau aceste boale, care sunt urmările și tratamentele lor. Materialul

prim din care și pot scoate subiectul poate fi furnizat de cartea aceasta, lipsită de prea mulți termeni medico-științifici, astfel că nu va îngreuna înțelegerea auditoriului. (ep.)

Biblioteca populară a „Astrei”. Asociațiunea „Astra” a hotărât, pentru anul 1928, o nouă întocmire cu privire la cuprinsul Bibliotecii sale populare și un nou fel de răspândire a broșurilor cuprinse în aceasta. Broșurile acestea, tinzând la culturizarea în cât mai multe direcțiuni a masselor și a tinerimii, apar anul acesta în două serii, una primăvara, alta în ultimele luni ale anului. Călimdarul pentru popor al „Astrei” apare la toamnă.

S'a hotărât totodată, că broșurile să nu se mai dea gratuit, parte pentru motive de ordin educativ, ca să deprindem poporul la jertfe — adevărat că foarte mici — și pentru cultivarea sa prin lectură extrașcolară și să-l desvălăm de a crede, că societatea e obligată veșnic la pomană pe terenul acesta, — parte pentru a încasa cel puțin ceva din cheltuielile avute cu tipărirea, dându-se astfel posibilitatea de-a mări numărul broșurilor dintr'un an și de-a le îmbunătăți din punct de vedere tehnic.

De alminteri prețul lor — dela 2 la 6 lei exemplarul — e atât de minimal, încât nimeni nu ar putea motiva neputința de a le cumpăra.

S'a hotărât totodată, ca instituțiile sau persoanele convinse de necesitatea răspândirii broșurilor din Biblioteca populară a „Astrei” să beneficeze și de un rabat de 25% pentru numărul dela 10 exemplare în sus din aceeaș broșură. Renunțându-se la rabat, în prețul lui se pot da broșuri în plus.

Alăturăm câte un exemplar din broșurile apărute.

Seria de primăvară a broșurilor din anul 1928 cuprinde următoarele: Nr. 153 (1). Războiul pentru întregirea neamului românesc (1916—1919). Povestit de Victor Lazăr. Prețul 6 lei. Nr. 154 (2). Cultivați legumi în grădinile voastre! Sfaturi date de Victor Lazăr. Prețul 2 lei. Nr. 155 (3). Poezii hănățenești, de Victor Vlad Delamarina. Prețul 3 lei. Nr. 156 (4). I. Războiul româno-ruso-turc din 1877—1878. — II. Andreiu Florea Curcanul, sau cum e Românul la războiu. Povestire din 1877—1878 de Nicolae Gane. — III. Câteva poezii despre războiul din 1877—1878. Prețul 4 lei. Nr. 157 (5). Ingrijirea copilului mic până după întărcare. Sfaturi pentru mame. Prețul 3 lei. Nr. 158. (6). Cărlanii, sau Doi țărani și cinci cărlani. Piesă într'un act de Const. Negruzzi. Cu lămuriri asupra felului cum trebuie să se joace, date de dl Nicolae Băilă, directorul artistic al „Astrei”. Prețul 3 lei. Nr. 159 (7). Copii cu renume. Biografii povestite tinerimii noastre de Victor Lazăr. Prețul 4 lei. Nr. 160 (8). Biografia părintelui Vasile Lucăciu, povestită pentru popor de Alexandru Ciura. (Manuscrisul trimis de secțiile „Astrei” din Slnj.) Prețul 5 lei. Nr. 161 (9). Bucătăria gospodinei